

Јавно предузеће „Аутопутеви Републике Српске“ д.о.о. Бања Лука
Басе Пелагића 10, 78 000 Вања Лука
Тел.: +387 51 233 670, +387 51 233 680, +387 51 233 690
Факс: +387 51 233 700
е-mail: info@autoputevirs.com
www.autoputevirs.com

АКЦИОНИ ПЛАН РАСЕЉАВАЊА

**КОРИДОР VС У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ:
ДЕОНИЦА ЈОХОВАЦ - ВУКОСАВЉЕ (36 км)**

МАРТ 2022

Садржај

Дефиниције појмова	4
1 УВОД	6
2 ОПИС ПРОЈЕКТА.....	6
3 СОЦИО ЕКОНОМСКИ ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦА ОБУХВАЋЕНИХ ПРОЈЕКТОМ	8
4 ПОТРЕБЕ ЗА ПРИБАВЉАЊЕМ ЗЕМЉИШТА И ТРЕНУТНО СТАЊЕ	13
4.1 Укупно планирано прибављање земљишта	13
4.2 Тренутни статус прибављања земље.....	15
4.3 Планирано прибављање земљишта и очекивани утицаји	16
4.4 Потенцијално додатно прибављање земље	20
5 ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И ПРАВНИ ОКВИР	21
5.1 Примењиво законодавство РС	21
5.2 Примењиви захтеви ЕИБ	23
5.3 Кључне разлике које је потребно обрадити кроз АПР	23
6 МЕТОДОЛОГИЈА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА.....	25
7 ОКВИР ЗА НАКНАДУ И ПОМОЋ	26
7.1 Кључни принципи прибављања земљишта	26
7.2 Право на компензацију и помоћ	27
7.3 Матрица права	28
7.4 Опис права	31
7.4.1 Новчана надокнада за погођено земљиште и имовину	31
7.4.2 Мере помоћи	32
8 СПРОВОЂЕЊЕ ОТКУПА ЗЕМЉИШТА И УЛОГЕ РАЗЛИЧИТИХ АКТЕРА	32
9 ЖАЛБЕНИ МЕХАНИЗАМ	34
10 ПРАЋЕЊЕ , ПРОЦЕНА И ИЗВЕШТАВАЊЕ	34
10.1 Праћење и процена	34
10.2 Извештавање	35
11 ТРОШКОВИ РАСЕЉАВАЊА.....	36
12 ВРЕМЕНСКИ ПЛАН СПРОВОЂЕЊА	37
Анекс 1 Анализа разлика – Правни оквир за експропријацију и ЕИБ стандард бр. 6 о недоброволном расељавању	38
Анекс 2 Списак регистрованих власника парцела предвиђаних за откуп у Вукосављу	45
Анекс 3 Регистра жалби	46
Анекс 4 Пописни регистар	47

Листа скраћеница

АПР	Акциони план расељавања
ЈП АРС	Јавно предузеће Аутопутеви Републике Српске
КМ	Конвертибилна марка, национална валута БиХ
БиХ	Босна и Херцеговина
ЕИБ	Европска инвестициона банка
ФБиХ	Федерација Босне и Херцеговине
РС	Република Српска
СЕП	План укључивања заинтересованих страна (Stakeholder Engagement Plan)

Дефиниције појмова

Погођена / расељена особа	Било која особа која као резултат откупа земљишта за пројекат, изгуби право да поседује, употребљава или на било који други начин има користи од сазиданог објекта, земљишта, годишњих или вишегодишњих усева или дрвећа, или било које друге непокретности или покретности, у потпуности или делимично, трајно или привремено.
Компензација (надокнада)	Плаћање у готовини или надокнада у природи за губитак земљишта или било коју другу имовину која је погођена или се откупљује за пројекат.
Датум пресека	Особе које се налазе на или користе просторе или земљиште на пројектној локацији након датума пресека немају право на надокнаду или друге погодности везане за расељавање. Слично томе, непокретности (као што су изграђене грађевине, али и посејане културе) изграђене или засађене након датума пресека, неће бити компензоване. За овај пројекат, датум пресека је датум када геометри из органа управе заврше обиласке терена.
Економско расељавање	Губитак имовине (укључујући земљиште) или приступ имовини, што даље води ка губитку извора прихода или средствима за живот као резултат откупа земљишта за пројекат или ограничења приступа природним ресурсима. Појединци и правна лица могу да доживе економско расељавање а да нису физички пресељени.
Експропријација	Процес у коме јавни орган, у замену за надокнаду, захтева од особе, домаћинства или заједнице да се одрекну права на имовину (земљиште и објекте) коју заузима или на други начин користи.
Недобровољно расељавање	Расељавање се сматра недобровољним када погођени појединци или заједнице немају право да одбију откуп земљишта, што резултира расељавањем. Ово се дешава у случајевима: (i) законите експропријације или ограничења коришћења земљишта на основу јавног интереса; и (ii) добровољних трансакција у којима купац може да прибегне експропријацији или наметне законска ограничења за коришћење земљишта ако преговори са продавцем не успеју.
Откуп или прибављање земљишта	Откуп или прибављање земљишта укључује и директну куповину имовине и куповину права приступа, као што је право првенства пролаза.
Извори прихода (средства за живот)	Средства за живот обухватају прилике, средства и активности потребне за живот (Chambers и Conway ¹), на пример: <ul style="list-style-type: none"> • Плате из радног односа • Новчани приходи остварени преко предузећа или продајом производа, робе, рукотворина или услуга • Приход од закупнине од земљишта или просторија • Приходи од жетве или сточарства, узгоја животиња • Удео у жетви (као што је давање земљишта у закуп за пола приноса) или у сточарској производњи

¹ Chambers, R. и Conway, G. R. (1992) *Одржива рурална средства за живот: Практични концепти за 21. век*, Радови за дискусију Института за развојне студије, Кембриџ

	<ul style="list-style-type: none"> • Роба или производи сопствене производње који се користе за размену или трampu • Роба или производи које сами конзумирају • Храна, материјали, гориво и роба за личну или кућну употребу или трговину која потичу из природних или заједничких ресурса • Пензије • Различите врсте државних додатака (нпр. дечији додаци, посебна помоћ за веома сиромашне) • Дознаке од породице или рођака
Преостали део земљишта	Делови парцеле који нису откупљени, а који се не могу више користити или обрађивати (привремено или трајно) као резултат пројекта или експропријације.
Физичко расељавање	Губитак куће/стана, или склоништа као резултат прибављања земљишта у вези са пројектом што захтева да се погођена особа(е) пресели на другу локацију.
Заменска вредност	<p>Ово се обично израчунава као тржишна вредност имовине плус трансакциони трошкови (нпр. порези, таксе и накнаде за оверу, накнаде за регистрацију, путни трошкови и сви други трошкови који могу настати као резултат трансакције или преноса имовине).</p> <p>Накнада у пуној заменској вредности је довољна да погођено лице замени земљиште, објекте и другу имовину обухваћену пројектом, истим или бољим земљиштем, објектима и другом имовином, на другој локацији.</p>
Акциони план расељавања	Документ у коме клијент или други одговорни субјект прецизира процедуре које ће следити и радње које ће предузети да ублажи штетне ефекте, надокнади губитке и обезбеди развојне користи лицима и заједницама погођеним инвестиционим пројектом.
Раздвајање територија	Одвајање заједница од земљишта које користе, инфраструктуре, социјалних мрежа, итд. обично као резултат изградње линеарних пројеката као што су путеви. Обично су подвожњаци и/или надвожњаци неопходни да би се обезбедило кретање људи, машина, возила итд. са једне стране на другу.
Угрожене групе	<p>Појединци или групе на које расељавање може утицати неповољније од других и који могу бити ограничени у својој способности да траже или искористе помоћ за пресељење и сродне развојне користи, укључујући:</p> <ul style="list-style-type: none"> • неформални корисници погођеног земљишта који немају сопствене изворе прихода или имовину • власници неформалних стамбених објеката (изграђених без грађевинске дозволе), без друге имовине или места становања • особе које зависе од погођеног земљишта за приходе / издржавање и то је једино земљиште које поседују или користе • старачка домаћинства самаца, домаћинства са једним родитељем, домаћинства са више чланова, итд. која морају бити физички пресељена • особе које ће бити погођене физичким и/или економским расељавањем, чији је социо-економски статус низак, на пример корисници социјалне помоћи • особе које ће бити погођене физичким и/или економским расељавањем, а која имају статус повратника • неписмене особе које могу имати потешкоћа у приступу информацијама о пројекту и откупу земљишта или у разумевању уговора и других важних докумената, итд.

1 УВОД

Јавно предузеће “ЈП Аутопутеви Републике Српске” (ЈП АРС) намерава да реализује изградњу деонице пута Транс-европског коридора VC од петље Јоховац до петље Вукосавље, у дужини од 36 км, преко територије Републике Српске, у Босни и Херцеговини (Пројекат). Европска инвестициона банка (ЕИБ) разматра обезбеђивање финансирања за ову деоницу Коридора VC, као део уговора о зајму потписаног са Босном и Херцеговином.

Имплементација Пројекта захтева откуп земљишта у три општине у Републици Српској, кроз које пролази траса аутопута – Добој, Модрича и Вукосавље. Откуп земљишта ће довести до ограниченог физичког расељавања једног (евентуално два) домаћинства и може проузроковати одређене губитке средстава за живот.

Овај Акциони план расељавања (АПР) се бави утицајима Пројекта у вези са откупом земљишта, са циљем да се обезбеди да животни стандард и средстава за живот људи обухваћених пројектом и домаћинства буду, у најмању руку, у потпуности обновљени након откупа земљишта. Документ је израдио ЈП АРС, уз помоћ тима независних консултаната, у складу са правним оквиром РС, као и ЕИБ-овим еколошким и социјалним стандардима, конкретно Стандардом бр. 6 (Недобровољно расељавање).

У време израде овог документа, откуп земљишта је већ започет кроз процес експропријације, на основу идејног пројекта. Имајући у виду да ЈП АРС намерава да изабере извођача за пројектовање и изградњу Пројекта, у каснијим фазама могуће су даље измене Пројекта које могу повећати потребу за откупом земљишта², посебно у делу везаном за петље и приступне путеве.

2 ОПИС ПРОЈЕКТА

Транс-европски коридор VC је главни саобраћајни правац север-југ кроз Босну и Херцеговину. Повезује Будимпешту (Мађарска) са јадранском луком Плоче (Хрватска). Унутар БиХ, укупна дужина Коридора VC износи приближно 335 км (подељено на 7 ЛОТ-ова), од чега 46,6 км пролази кроз Републику Српску.

Пројекат представља деоницу Коридора VC Јоховац – Вукосавље у дужини од 36 км, која ће се градити у североисточном делу земље, кроз територију три општине – Добој, Модрича и Вукосавље (види Слику 1). Траса се састоји од две под-деонице: деоница Оџак-Вукосавље која формално припада ЛОТ-у 1 и деоница Вукосавље - Јоховац која припада ЛОТ-у 2.

Укупни стратешки положај Коридора VC одређен је кроз неколико планских докумената који датирају још из 1980-их година, а који сви су били предмет процеса јавних консултација. Критеријуми коришћени за разматрање алтернатива укључивали су просторна, еколошка, саобраћајна и економска питања, међу којима је и цена експропријације, тј. број погођених објеката и појединача који би морали да буду физички расељени.

Детаљи о томе како се изабрана траса упоређује са другим разматраним трасама нажалост нису доступни, међутим, чини се да је део пута који се разматра у оквиру овог Пројекта избегао физичко расељавање, скоро у потпуности, са само две погођена резиденцијална објекта, који још увек нису откупљени.

Значај пута за Републику Српску је двострук:

² У том случају ће се израдити Додатак АПР-а на основу резултата додатно спроведених теренских активности (обележавање трасе на терену и прелиминарни попис), који ће бити подложен консултацијама и биће јавно доступан пре имплементације. Грађевински радови неће бити дозвољени на одређеним локацијама обухваћеним Додатком АПР-а све док сва решења о експропријацији не постану правноснажна и док се не изврши обештећење за све случајеве у којима одређивање накнаде није упућено суду.

- Побољшани трговински односи са суседним земљама и централном Европом, и
- Побољшан квалитет живота грађана, кроз:
 - Повећан приступ запошљавању;
 - Смањена дужина и време путовања за путнике и робу;
 - Смањени путни трошкови путника и робе;
 - Повећана конкурентност привреде;
 - Покретање нових пројеката и повећање приватних инвестиција у регионалну економију;
 - Побољшани услови безбедности на путевима за кориснике путева, и
 - Побољшана безбедност припадника локалне заједнице који користе путеве (као возачи али и као пешаци) са којих ће се саобраћај преусмеравати на аутопут.

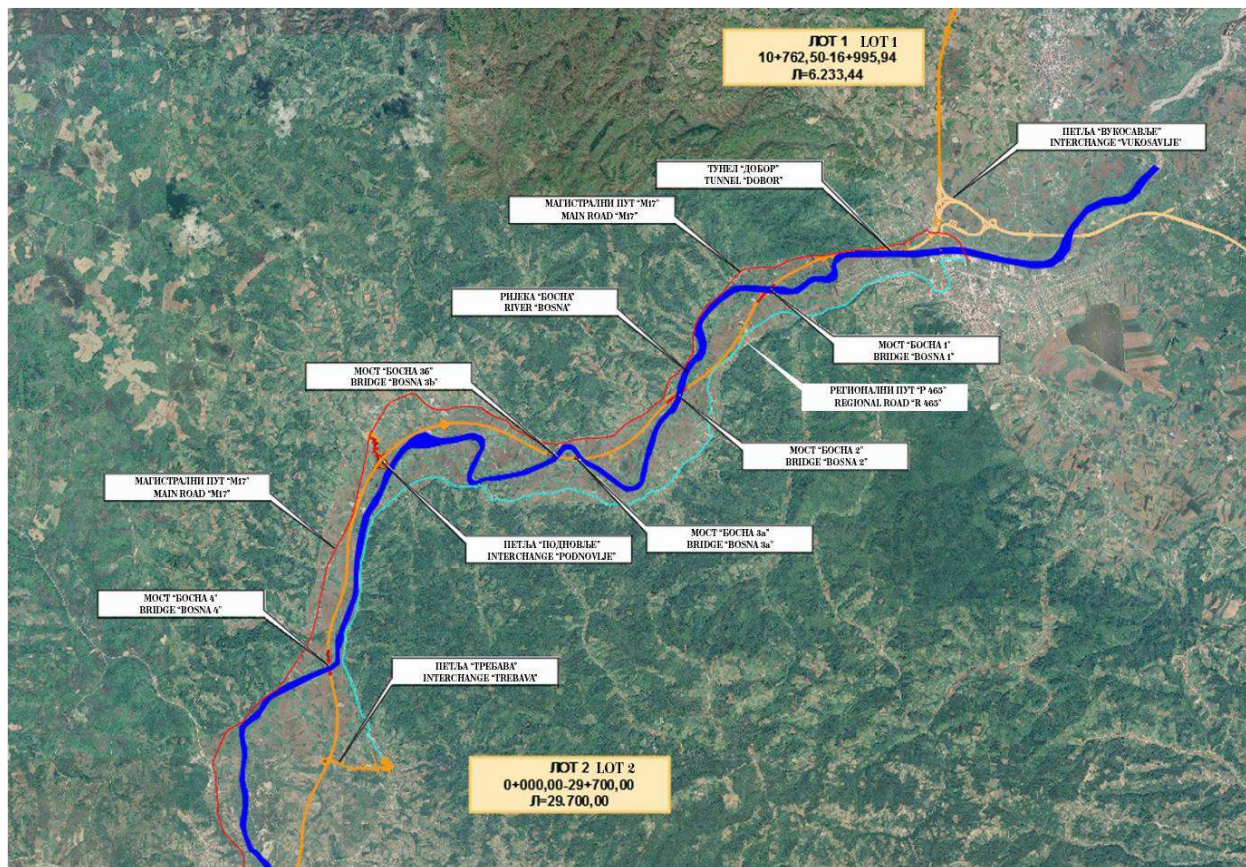
Слика 1: Локација Пројекта

Северни део предложене трасе почиње у општини Вукосавље, око 6 км северно од града Модриче. Траса пролази кроз широку равницу претежно обрадивог земљишта. Након петље Вукосавље, траса улази у алувијалну равину реке Босне и остаје у равници до краја. Петља Вукосавље биће и веза са будућим аутопутем Вукосавље – Брчко – Бијељина – граница са Србијом, за који је тренутно у току експропријација, али то није део Пројекта и није обрађено у овом документу.

Најважнији објекти који се предлажу дуж трасе су тунел Добор (око 1 км) и четири моста преко реке Босне (до 600 м сваки). Укопани тунел Добор ће се градити дуж постојећег регионалног пута М-17, који ће бити преусмерен на врх тунела.

Поред четири моста преко реке Босне, низ малих водотока ће бити премошћено пропустима. Локалне пољопривредне путеве пресецаће 23 подвожњака. Предложена траса ће се укрштати са постојећим регионалним путевима са 5 надвожњака. За целокупну трасу се предлаже насип просечне висине 4,25 м.

Пут ће имати пројектовану брзину од 120 км/х и бити широк око 28 м, а садржаће 2 возне траке од по 3,75 м, две зауставне траке од по 1,5 м и централни разделни појас од 4 м. Приказ Пројекта је дат на Слици 2.

Слика 2: Траса Пројекта

3 СОЦИО ЕКОНОМСКИ ПРОФИЛ ЗАЈЕДНИЦА ОБУХВАЋЕНИХ ПРОЈЕКТОМ

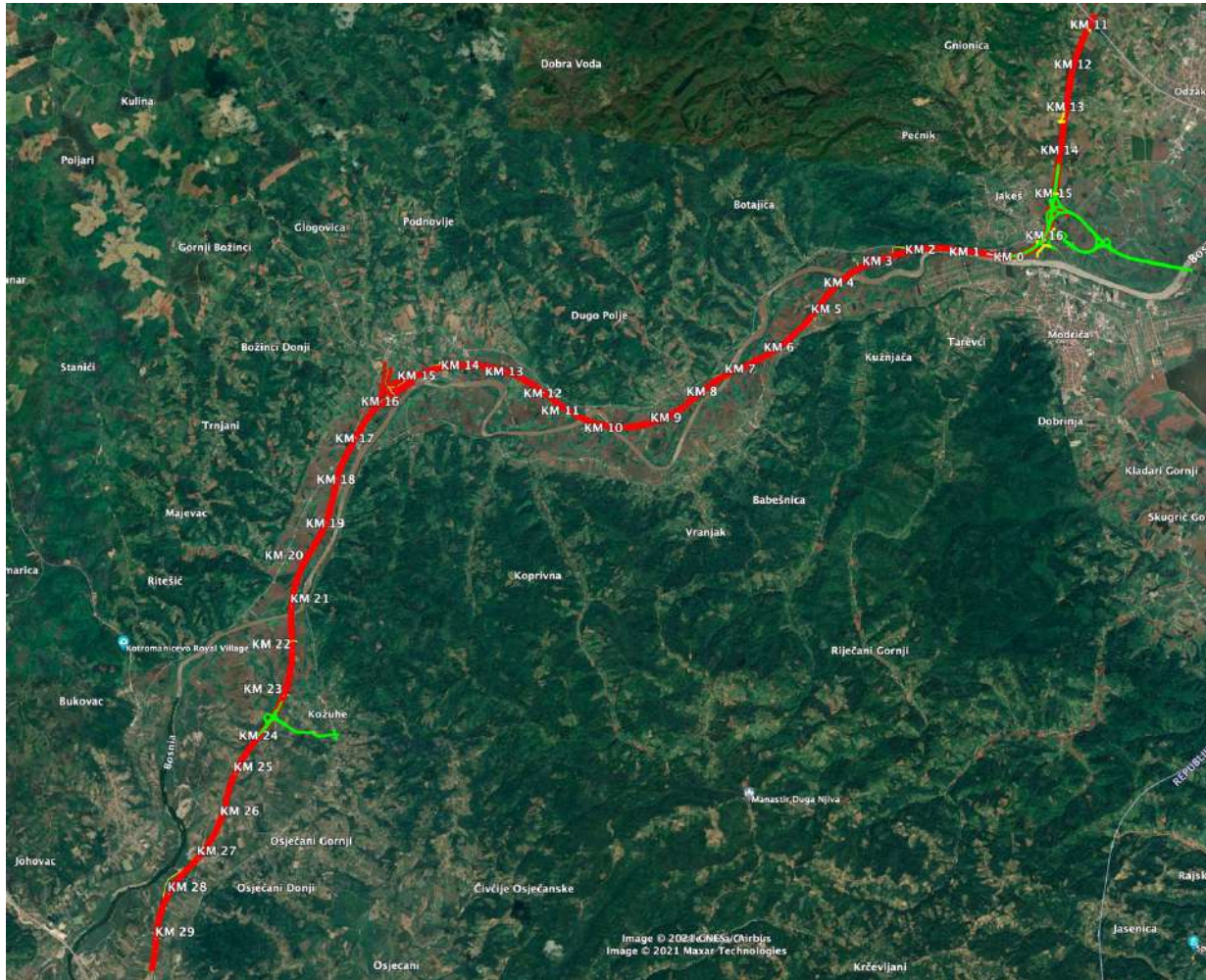
Траса Пројекта се налази отприлике 100 до 130 км источно од града Бања Луке, уз реку Босну, и пролази кроз територију три општине – Добој, Модрича и Вукосавље.

Траса не пролази поред урбаног центра Добоја, већ само кроз насеља која територијално припадају овој општини. За разлику од тога, траса пролази уз спољне ивице још два општинска центра – града Модриче и града Јакеша (административни центар општине Вукосавље). Вукосавље је „најмлађа“ од три општине пошто је настала након рата у БиХ, делом од територије општине Модрича, а делом од територије општине Оџак (сада административно део ФБиХ).

Траса Пројекта пролази кроз територију већег броја мањих насеља која припадају трима општинама. У Табели 1 у наставку дат је преглед ових насеља која се налазе са сваке стране предложеног аутопута, са подацима о становништву сваког насеља из последњег пописа становништва који је спроведен крајем 2013. године, од стране Завода за статистику Републике Српске³. Насеља су претежно линеарна, концентрисана дуж два регионална пута (М-17 и Р-465) и локалних путева. Насеља образују месне заједнице (једно или више насеља груписаних заједно), чија је сврха да омогуће задовољење свакодневних потреба грађана у области уређења насеља, стамбено комуналне делатности, здравства, образовања, социјалне заштите и др. и имају

³ Попис становништва и домаћинстава 2013 - Завод за статистику Републике Српске, 2014.

изабране савете месних заједница, које представљају председници савета. Траса Пројекта и насеља која се налазе са обе стране пута су представљени на Слици 3.

Слика 3: Траса Пројекта и насеља са обе стране пута

Подаци о становништву

Укупна популација која живи дуж трасе се процењује на близу 26.000 људи, међутим треба напоменути да се гушће насељени центри насеља налазе даље од трасе, док су у већини случајева само периферије ових насеља заправо близу пројектног подручја.

Цели регион у којем се Пројекат реализује био је снажно погођен миграцијама током и након рата у БиХ 1990-их година и, нажалост, наставља се негативан прираштај становништва, уз ниску стопу наталитета и значајно исељавање младих.

Називи насеља дуж трасе Пројекта и број становника у њима су дати у Табели 1.

Табела 1: Насеља дуж трасе Пројекта и број становника у њима

Општина	Насеље (село)	Популација		Бр . домаћинства
		Мушкарци	Жене	
Добој	Бушлетић	279	277	239
	Осјечани горњи	513	571	427
	Осјечани доњи	349	338	256
	Кожухе	496	503	387
	Ритешић	168	159	142
	Мајевац	170	159	135
	Трњани	292	317	226
	Божинци доњи	172	157	123
	Глоговац	256	261	195
	Подновље	552	604	372
Модрича	Копривна	579	572	456
	Дуго поље	487	507	343
	Врањак	687	732	537
	Бабешница	7	11	6
	Ботајица	288	291	210
	Кужњача	12	15	11
	Таревци	1311	1408	880
	Модрича град	4258	4738	3283
Вукосавље	Вукосавље	345	346	234
	Јакеш	633	605	443
	Језеро	138	153	117
	Срнава	90	93	84
	Модрички луг	493	476	259
УКУПНО	23	12.575	13.293	9.365

Укупан број становника три обухваћене општине се процењује на 88. 000 а детаљни подаци су дати у Табели 2 у наставку.

Табела 2: Општине дуж пројектне трасе и њихова популација⁴

Општина	Популација (процена средином 2019. године)		
	Мушкарци	Жене	УКУПНО
Добој	28,842	30,960	59,802
Модрича	11,527	12,112	23,639
Вукосавље	2,155	2,138	4,293
УКУПНО	42,524	45,210	87,734

Просечна старост у све три општине је прилично конзистентна са просеком старости на нивоу Републике Српске (43,17). Индекс старења⁵ у Вукосављу и Добоју (139) је испод републичког просека од 152,11 док је у Модричи индекс старења виши и износи 162,90. То значи да становништво у Модричи стари брже него у друге две општине. Старосна структура у свакој општини је дата у Табели 3. Водећи узрок смрти у обухваћеним општинама су кардио-васкуларне болести.

Табела 3: Старост становништва

Општина	0-19	20-64	65+
Добој	19%	62%	19%
Модрича	18%	60%	22%
Вукосавље	19%	61%	20%

Срби су најбројнији у Добоју и Модричи, док у Вукосављу близу половине становништва чине Бошњаци и бројнија хрватска заједница него у друге две општине (види Табелу 4) Више информација о повратницима у ове три општине дато је у посебном одељку на крају овог поглавља (*Расељена лица*).

Табела 4: Национални састав становништва

Општина	Срби	Бошњаци	Хрвати	Остали
Добој	74%	21%	2%	2%
Модрича	80%	12%	6%	3%
Вукосавље	33%	46%	16%	4%

Већина становништва у све три општине има завршено средње образовање. Као што се и може очекивати у граду Добоју, ниво образовања је виши него у друге две општине. Детаљан преглед нивоа образовања у свакој општини дат је у Табели 5.

⁴ Градови и општине Републике Српске, 2020

⁵ Индекс старења представља однос броја старијих становника (60 и више) и млађих становника (0-19 година).

Табела 5: Ниво образовања становништва

Општина	Без формалног образовања	Непотпуно основно образовање	Основно образовање	Средње образовање	Више образовање
Добој	6%	10%	23%	49%	12%
Модрича	6%	14%	25%	47%	9%
Вукосавље	9%	19%	27%	41%	4%

Подаци о незапослености

Након кризе проузроковане пандемијом Ковид-19 у 2020. години, регистрована незапосленост⁶ је у сталном паду у Републици Српској, и смањена је за преко 14% у односу на последњи квартал 2020. године. Детаљна ситуација у обухваћеним општинама приказана је у Табели 6 и Табели 7 у наставку. Подаци који се односе на општину Вукосавље дати су у оквиру података приказаних за Модричу, пошто један завод за запошљавање покрива обе општине.

Табела 6: Регистрована незапосленост становништва (Септембар 2021)

Општина	Регистроване незапослене особе		Ново регистровани у 09.2021.	
	М	Ж	М	Ж
Добој	1,409	1,725	100	116
Модрича	546	617	61	99

Табела 7: Квалификације регистрованих незапослених особа (Септембар 2021)

Општина	Неквалификовани		Полу-квалификовани		Квалификовани или високо квалификовани	
	М	Ж	М	Ж	М	Ж
Добој	345	257	22	32	1,042	1,436
Модрича	143	105	6	3	397	509

Локална примања и извори прихода

Због близине насеља урбаним центрима, примарни приходи домаћинства у подручју обухваћеном Пројектом су плате и пензије, док се пољопривреда често обавља у мањем обиму и претежно је екстензивног карактера. Парцеле су мале, а пољопривредна техника је неразвијена што резултира ниским до умереним приносима. Културе, које укључују кукуруз, овас, јечам и раж, често се користе као храна за животиње или за потрошњу самих домаћинства. Домаћинства држе и мањи број животиња које се углавном узгајају за потрошњу домаћинства.

Најновији доступни подаци о просечним месечним платама у обухваћеним општинама су из 2019. године, али показују како се свака од њих пореди са националним просеком. Просечна нето плата на нивоу Републике Српске у 2019. години износила је 906 КМ (463 евра). Град Добој је близу републичког просека са просечном платом од 902 КМ, а испод просека су и Модрича (812 КМ) и Вукосавље (696 КМ).

⁶ Јавна установа Завод за запошљавање Републике Српске

Имајући у виду пољопривреду малог обима и скромне приносе усева у пројектном подручју, разумно је претпоставити да је просечан месечни приход људи који се у потпуности ослањају на пољопривредну производњу, нижи од претходно представљених просечних плата.

Инфраструктура и транспорт

Водоснабдевање у насељима се обезбеђује из локалних бунара. У овом подручју нема канализационог система, тако да се отпадне воде у селима испуштају или у приватне септичке јаме или директно у локалне потоке. Подручје је покривено електроенергетском инфраструктуром и телекомуникационом мрежом.

Јавни аутобуски превоз је доступан становништву кроз мрежу локалних аутобуса који саобраћају на том подручју и регионалних и међународних аутобуса са стајалиштима у урбаним центрима општина. Примарни облик индивидуалног превоза је аутомобил, док бицикли нису у широкој употреби.

Становање

Стамбени објекти у пројектном подручју су претежно једносратне зграде, средњег квалитета. Појединачна мала газдинства обично се састоје од парцеле са кућом, неколико помоћних објеката (нпр. за стоку итд.) и површине за узгој поврћа (кромпир, парадајз, паприка, купус) и воћа (шљиве, крушке и јабуке). Мештани држе стоку (говеда, свиње, овце) и живину (пилиће, кокошке, ћурке).

Расељена лица

Као резултат рата током 1990-их, све три општине су доживеле промену у демографској структури и морале су да решавају питања везана за расељавање припадника различитих националности, који у њима живе. Иако је прошло 30 година, и даље постоји потреба за континуираном имплементацијом програма који се фокусирају на помоћ повратницима⁷ у погођена подручја, да обнове своје домове, поново успоставе изворе прихода и на сваки други начин се поново интегришу у друштво. Многи програми подршке се реализују преко Републичког секретаријата за расељена лица и миграције, чија испостава у Добоју покрива све три обухваћене општине, али постоје и бројни програми помоћи који се реализују преко организација цивилног друштва, укључујући и оне које искључиво пружају подршку повратницима.

Веома је тешко прикупити информације о стопи повратка у обухваћеним општинама, јер не постоји јединствени регистар података. Поред тога, током година, чак и међу онима који су се вратили, постоји значајан одлив младих људи, а самим тим се укупан број људи смањује. На пример, у општини Модрича, иако се првобитно 2005. и 2006. године процењује да се око 5.000 до 6.000 Бошњака вратило у своје некадашње место становања, данас у општини живи до 4.000 Бошњака. Стопа повратка хрватских домаћинстава у Модричу знатно је нижа, али нема конкретних процена. Као што је раније поменуто, млади људи одлазе у веће градове и иностранство, док становништво које остаје у окружењу стари и самим тим се укупан број људи смањује. Исти тренд важи и за не-повратничку популацију.

4 ПОТРЕБЕ ЗА ПРИБАВЉАЊЕМ ЗЕМЉИШТА И ТРЕНУТНО СТАЊЕ

4.1 Укупно планирано прибављање земљишта

Укупан број земљишних парцела које је планирано прибавити за потребе Пројекта, у тренутку израде овог документа је 1.746, од чега је само 153 парцеле (0,09%) у јавном власништву.

⁷ Повратник, како је дефинисано важећим законом, је држављанин БиХ, који се као избеглица из иностранства или расељено лице у БиХ вратио на територију Републике Српске, у своје раније пребивалиште, као и расељено лице које је изразило вољу надлежном органу за повратак и налази се у процесу повратка.

Међутим, када се посматра укупна површина земљишта које ће бити откупљено (426 ха), скоро половина је у јавном власништву (195 ха, 46%). Највише земљишта потребно је за сам аутопут (79%), док је преосталих 21% потребно за приступне путеве и друге пратеће објекте аутопута.

Као што је раније речено, само два домаћинства (једно домаћинство које користи два стамбена објекта) ће бити физички расељена и оба се налазе у општини Вукосавље. Један стамбени објекат има два везана помоћна објекта (не-резиденцијална објекта) на истој земљишној парцели, док друга два стамбена објекта имају још једну помоћну зграду.

Табела 8: Укупно планирано прибављање земљишта, по општинама

Општина	Број парцела обухваћених Пројектом		Површина потребних парцела (у Ха)		Број погођених објеката	
	Приватно власништво	Јавно власништво	Приватно власништво	Јавно власништво	Стамбени	Не-резиденцијални
Добој	848	88	112	77	/	/
Модрича	700	198	86	117	/	/
Вукосавље	198	20	33	1	3	3
УКУПНО	1.746	153	231	195	3	3

Око 1.400 појединаца поседује земљишне парцеле планиране за откуп, а од тога су близу 40% власника жене. Број правних лица као власника земљишта је веома мали и обухвата 4 земљорадничке задруге, 1 ловачко удружење и 1 верску заједницу.

Табела 9: Укупни број власника обухваћеног земљишта, по општинама

Општина	Број приватних парцела	Власници мушкарци	Власници жене	Правна лица
Добој	848	406	303 (43%)	4 земљорадничке задруге 1 ловачко удружење
Модрича	700	350	197 (36%)	1 (Исламска заједница)
Вукосавље	198	116	54 (32%)	0
УКУПНО	1.746	872	554 (39%)	0

Све обухваћене земљорадничке задруге имају земљиште које се налази на територији општине Добој и укупно погођено земљиште ових задруга је 3,29 ха, од чега највећи део (2,2 ха или 67%) припада једној задрузи – Боснакооп Добој.

Како се наводи у једном чланку на интернету из јула 2021. године, задруга поседује 400 ха и већ дуже време је у тешкој финансијској ситуацији, због чега Град Добој планира да је преузме, сву имовину и дугове.⁸

Површина погођеног земљишта које припада Ловачком удружењу и Исламској заједници је веома мала (0,1 ха и 0,32 ха).

⁸ <https://ozrenmedia.com/doboj-konacno-na-pomolu-sporazum-grada-doboja-i-pz-bosnaoop-doboj-grad-otkupljuje-bosnaoop-za-18-miliona-km/>

Табела 10: Погођене земљорадничке задруге у Добоју

Назив задруге	Локација земљишта (катастарска општина)	Укупна површина обухваћеног земљишта
33 Кожухе	Кожухе	0,8 ха
33 Боснакооп Добој	Мајевац	2,2 ха
33 Агротребава	Осјечани Горњи, Мајевац, Ритешић	0,25 ха
33 Подновље	Подновље	0,04 ха
УКУПНО		3,29 ха

Када се анализирају подаци о регистрованом коришћењу земљишта, највећи део приватног земљишта чине оранице (89%), са врло мало пашњака и ливада (7%) и шумског земљишта (3%), као и мање од 1% воћњака или дворишног (баштенског) земљишта. Земљиште у јавној својини искључиво обухвата путеве, канале, земљиште које се не користи и корито реке (195 ха).

Табела 11 Регистровано коришћење земљишта обухваћеног Пројектом

Општина	Обрадиво земљиште	Воћњак	Шумско земљиште	Пашњаци, ливаде	Дворишта, баште	Путеви, канали, неискоришћено земљиште	Река
	(у хектарима)						
Добој	109	0,05	1,67	1,29	0,17	76	1
Модрича	68	0,03	3,73	14,25	0,12	17	100
Вукосавље	29	0,1	1,95	0,9	0,17	1,1	0,07
УКУПНО	206	0,18	7,35	16,44	0,46	94,1	101,07
% приватног земљишта	89%	0%	3%	7%	0%	0%	0%

Међутим, треба напоменути да регистровани подаци о коришћењу земљишта не одражавају у потпуности стварну употребу земљишта. Иако се већина пољопривредног земљишта још увек у одређеној мери користи, коришћење земљишта за пољопривреду је у опадању у последњих тридесет и више година, јер су људи почели да се селе у урбане центре и проналазе друге изворе средстава за живот. У разговорима са различитим заинтересованим странама, јасно је да се део земљишта, иако је регистрован као пољопривредно, не користи годинама, укључујући и земљиште у близини корита реке које чешће бива поплављено него икада раније. Такође се чини да неки власници дозвољавају другима да користе њихово земљиште, како би спречили деградацију земљишта. То се често дешава када неко већ обрађује оближњу парцелу и економски има смисла да прошири обраду, како због тога што је механизација већ на располагању, тако и да би се спречила даља деградација, што може да изазове проблеме за оближње обрађено земљиште (ширење корова, сакупљање птица итд.).

4.2 Тренутни статус прибављања земље

Земљиште за потребе Пројекта се прибавља поступком експропријације, који спроводи Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове, преко својих испостава у општинама (органи управе). Корисник експропријације је Република Српска (у корист ЈП АРС), коју заступа Јавно правобранилаштво РС.

У време израде овог извештаја, ситуација са откупом земљишта се разликовала у три општине обухваћене Пројектом. У Модричи је експропријација скоро завршена, а у Добоју је више од половине решења о експропријацији правноснажно, односно против њих се не може уложити жалба. У Вукосављу, откуп земљишта није почео и то је представљено у следећем одељку овог АПР-а. Укупна површина земљишта у приватном власништву за које је потребно покренути експропријацију у Вукосављу је мања од 15% од укупног земљишта у приватном власништву које се прибавља за Пројекат.

Табела 12 Статус прибављања земљишта у Добоју и Модричи

Општина	Укупан број предмета експропријације	Укупни % правноснажних решења о експропријацији	Укупни % жалби (на правноснажна решења)	Укупни % захтева за откуп преосталог земљишта
Добој	486	58%	1%	74%
Модрича	435	99%	1%	45%

Експропријација се у суштини спроводи у две фазе, што је овде укратко објашњено, док су детаљи дати касније у документу, у одељку 5.1.

Прва фаза се односи на предлог и решење о експропријацији, а то је фаза у којој се власници позивају на расправу да би се утврдило да ли се слажу са предлогом и како би им се показала мапа парцеле која је предложена за експропријацију и део који се откупљује (ако је потребан само део парцеле), као и да би се решила сва питања власништва или коришћења (додатни власници, или други власници осим оних који су уписани, било која трећа лица која тврде да поседују или користе захваћено земљиште, итд.). Ако су својинска питања уредна и власници су сагласни, решење о експропријацији се доноси и оно је коначно и правно обавезујуће, у супротном власници могу да уложе жалбу прво у административном поступку, а затим и суду. Након што се жалбе обраде, решење постаје правноснажно. Почев од прве расправе па до правноснажности решења, власници могу захтевати експропријацију преосталог дела њихове парцеле (или другог суседног земљишта) ако сматрају да је економски неисплативо да наставе да користе то преостало земљиште након експропријације. Овај захтев се обрађује као део посебног поступка, у складу са недавно усвојеним изменама закона, представљеним касније у документу.

У другој фази, власницима се нуди износ обештећења и ако је постигнут договор, потписује се споразум и исплаћује обештећење. Уколико се власници не слажу са понуђеним износом накнаде, случај се упућује суду на одлучивање.

У Модричи су тимови из органа управе објединили две представљене фазе у једну (где су се власници сложили), јер недавне измене закона то омогућавају, осигуравајући бржу обраду предмета. У Добоју се ове две етапе и даље реализују одвојено, а осим тога, због великог обима посла, овој испостави помоћ пружају тимови из друге општине (Бјељина) који врше експропријацију у некој од погођених катастарских општина на територија Добоја.

Као што се види из горње табеле, у Модричи је процес експропријације готово у потпуности завршен (99%), док је у Добоју око 60% решења о експропријацији завршено (правноснажно).

4.3 Планирано прибављање земљишта и очекивани утицаји

Као што је раније поменуто, у Вукосављу експропријација још није започета у време израде овог АПР-а. Нацрт предлога експропријације, са списком свих погођених некретнина и њихових регистрованих власника, припремљен је у новембру 2021. године и формирана су укупно 163 предмета експропријације (груписање земљишних парцела које припадају истим власницима, где је то могуће). Поред тога, геометри су извршили прелиминарне обиласке терена како би премерили и обележили земљишне парцеле и утврдили присуство објеката. Процес организовања расправа о експропријацији са власницима и вршења процене погођеног земљишта и имовине од стране овлашћених проценитеља још увек није почео. Досадашње послове спровели су тимови органа

управе у Модричи, која је административно надлежна за територију општине Вукосавље. Међутим, у време израде овог АПР-а планирано је да Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове ангажује тимове из општине Бјељина да спроведу експропријацију, као што се то ради у Добоју. Бјељински тимови већ активно спроводе експропријацију на територији Вукосавља, за потребе изградње аутопута за повезивање Републике Српске са Србијом (Вукосавље – Брчко – Бјељина – граница са Србијом).

Биће потребно прибавити укупно 218 парцела (198 у приватном власништву) површине 34 ха (32,55 ха у приватном власништву) и два стамбена објекта, сваки са пратећим помоћним зградама. То значи да је просечна величина захваћене земљишне парцеле веома мала (1.666 m² или 0,17 ха). Увидом у нацрт предлога експропријације може се закључити да су само две захваћене земљишне парцеле величине нешто изнад 1 ха и да је више од половине захваћених земљишних парцела мање од 900 m² (0,09 ха).

Табела 13 Величина парцела обухваћених Пројектом у Вукосављу

Величина	Више од 1 ха	0,6 - 1 ха	0,1 - 0,5 ха	0,09 ха и мање
Број парцела	2	8	82	106

Очекује се да ће укупно 170 појединачних власника земљишта бити погођено (од којих су 32% жене), а ниједно правно лице неће бити погођено. У просеку, земљиште је у власништву 1,2 лица. Као што се види из табеле у наставку, велика већина парцела (88%) је у ствари у власништву само једне особе.

Табела 14 Парцеле обухваћене Пројектом по броју власника у Вукосављу

Број власника	1 власник	2 власника	3 власника	4 и више власника
Број парцела	174	12	5	7

Табела 15 у наставку показује да се углавном ради о обрадивом земљишту, како је уписано у катастар, затим врло мало шумског земљишта и нешто пашњака и земљишта које се не користи.

Табела 15 Регистровано коришћење парцела обухваћених Пројектом у Вукосављу

	Укупна површина погођеног земљишта	Обрадиво земљиште	Воћњаци	Шумско земљиште	Ливаде, пашњаци	Дворишта, баште	Путеви, канали, неискоришћено земљиште	Реке
У ха	33	29	0,1	1,95	0,9	0,17	1,1	0,07
%	100%	87%	0%	6%	3%	1%	3%	0%

Обе погођене некретнине налазе се у селу Срнава, у најсевернијем делу трасе Пројекта. Имања се налазе са две стране локалног пута који прелази будући аутопут, једно преко пута другог. Орто-фото снимци и фотографије направљене током посете локације, дате су испод на Слици 4.

Прво имање обухвата једну стамбену зграду и две помоћне зграде. Друго имање се састоји од две зграде које се користе за становање и једне помоћне зграде.

Слика 4: Стамбени објекти које је потребно прибавити у Вукодављу

Анализирајући све горе представљене податке, потенцијални губици и утицаји су представљени у Табели 16.

Број погођених власника заснива се само на броју регистрованих власника, док је из различитих извора јасно да велики део земљишта власници не користе. Број корисника земљишта не може се утврдити у време израде овог АПР-а и утврђивање и евидентирање ових корисника ће бити једна од активности, као део његове имплементације.

Табела 16 Очекивани губици и утицаји Пројекта у општини Вукодавље

Врста могућег губитка/утицаја	Захваћена површина / број	Коментар
Трајни губитак пољопривредног земљишта (обрадиво земљиште, шума, пашњак / ливада, баште и воћњаци)	32 ха 167 власника	Генерално гледано, погођене парцеле су веома мале величине (само 2 веће од 1 ха и додатних 8 парцела већих од 0,6 ха)

Врста могућег губитка/утицаја	Захваћена површина / број	Коментар
Губитак једногодишњих усева (обрадиво земљиште)	29,9 ха 159 власника	Површина која ће бити погођена (представљена у колони испред) је најгори сценарио, тј. узето је као да се сва земља обрађује и да усеви неће бити покупљени пре него што се уђе у посед земљишта, што је мало вероватно да ће се десити.
Губитак вишегодишњих засада (шумско земљиште, воћњаци и баште)	2,2 ха 29 власника	Што се тиче губитка вишегодишњих засада, ово је такође и најгори сценарио, под претпоставком да има вишегодишњих биљака или дрвне масе коју треба надокнадити, на свим шумским и баштенским земљиштима, као и у случају једног погођеног воћњака, што такође није баш вероватно.
Губитак улагања за побољшање квалитета земљишта (нпр. систем за наводњавање, бунари)	Тренутно непознато	Земљиште у погођеном подручју се користи за узгој једноставних усева, а пољопривредна техника која се користи је доста неразвијена, што резултира ниским до умереним приносима. Не очекује се постојање било каквих значајнијих побољшања на земљишту, осим евентуално изграђених бунара, али се ови губици не могу у потпуности искључити, док се не спроведу теренска истраживања.
Губитак извора прихода проузрокован неким од претходно наведених утицаја и губитака (економско расељавање)	Тренутно непознато	<p>Као што је објашњено у целом документу, ако се обезбеди компензација у износу једнаком или изнад пуне заменске вредности, вероватно је да се било који утицај на изворе прихода може лако ублажити, јер се друго земљиште може купити у тој области. Категорија чија би егзистенција могла бити угрожена су сви они корисници земљишта, који изгубе приступ значајној површини земљишта и немају могућности да користе друго земљиште у тој области. Овај утицај се може погоршати ако се комбинује са било којом додатном угроженошћу (нпр. људи који не поседују сопствено земљиште или било који други извор средстава за живот).</p> <p>Једно од домаћинстава које ће бити физички расељено поседује додатни 1 ха земљишта које ће бити прибављено за Пројекат, док друго домаћинство не поседује додатне погођене парцеле. Међутим, оба домаћинства можда имају додатно земљиште на подручју које није предвиђено за откуп за потребе Пројекта, а које ће</p>

Врста могућег губитка/утицаја	Захваћена површина / број	Коментар
		такође морати да се прибави, ако то затраже власници (ако се одселе, можда неће имати интереса да задрже такво земљиште).
Губитак стамбених објеката (физичко расељавање)	2 домаћинства 3 стамбена објекта	На основу информација са терена, једна кућа је стално насељена, а друга није, јер је власник преминуо, а наследници у њој не живе. Чини се да једно домаћинство користи два стамбена објекта (ово може бити оно што се локално назива „летња кухиња“ изграђена као додатак кући).
Губитак не-резиденцијалних објеката	2 домаћинства ⁹ 3 не-стамбена објекта (2 припадају истом домаћинству)	Један од стамбених објеката обухвата оронулу грађевину, која је могла да се користи као остава или штала, и једну гаражу. Други стамбени објекат има једну додатну шупу.

Поред горе наведених утицаја, важно је истаћи један аспект Пројекта који би могао имати утицај на ширу популацију у погођеном подручју, а тиче се коришћења земљишта и посебно пољопривреде. Наиме, изградња аутопута, који пресеца пољопривредне површине, могла би краткорочно (у току изградње), али и трајно, да изазове тешкоће локалним пољопривредницима да приступе свом земљишту. Ови утицаји се морају ублажити обезбеђивањем да пољопривредници увек имају приступ свом земљишту током изградње, односно стварањем алтернативних приступних путева од стране извођача где је то потребно, као и обезбеђивањем трајних приступних путева, са подвожњацима и надвожњацима, према потреби, на целој траси Пројекта. Приступне саобраћајнице су већ укључене у идејни пројекат и биће изграђене у оквиру овог Пројекта. Додатне измене се могу вршити у фази главног пројектовања, од стране извођача пројектовања и изградње, међутим принцип који мора да се испуни је да све земљишне парцеле које су имале приступ пре Пројекта морају имати приступ након Пројекта.

У фази након отварања аутопута за саобраћај, одржавање локалних путева биће предато општинама, док ће одржавање регионалних и републичких путева бити предато Јавном предузећу Путеви Републике Српске.

4.4 Потенцијално додатно прибављање земље

Откуп земљишта које је тренутно у току или при крају у Добоју и Модричи, као и планирани откуп у Вукосављу, врши се на основу идејног пројекта.

Током процеса главног пројектовања, можда ће бити потребно извршити откуп додатног земљишта. На основу искуства са других пројеката, такође може бити неопходно извршити откуп земљишта да би се омогућио приступ за изградњу или чак након завршетка изградње, ако се утврди да се одређени утицаји на људе који живе дуж пута не могу у потпуности ублажити, нпр. утицаји буке.

⁹ Односи се на иста два (2) домаћинства која су претходно наведена.

Имајући у виду да се ови будући потенцијални утицаји не могу утврдити у време израде овог АПР-а, они ће се решавати у будућности, следећи принципе представљене у овом АПР-у. У зависности од обима додатно потребног земљишта, као и идентификованог физичког и економског расељавања, или било којих других утицаја, мораће да се изради Додатак АПР-а или потпуно нови АПР за решавање ових утицаја. Када буду познати детаљи о додатном откупу земљишта, о томе ће се разговарати са ЕИБ-ом и биће договорена врста документа. ЈП АРС ће јавно објавити Додатак АПР-а ради коментара и консултација са погођеним особама и другим релевантним заинтересованим странама. Грађевински радови неће бити дозвољени на одређеним локацијама обухваћеним Додатком АПР-а све док сва решења о експропријацији не буду правно обавезујућа и док се не изврши обештећење за све случајеве у којима утврђивање накнаде није упућено суду.

Предвиђа се да, поред утицаја који су већ утврђени у претходном одељку, једина друга врста потенцијалног утицаја, који би могао настати као резултат било каквог будућег откупа земљишта, је:

- Губитак не-регистрованих стамбених и/или не-резиденцијалних објеката, који не би испунили услове за легализацију и према томе не би били подобни за надокнаду према законодавству РС.¹⁰

Поред земљишта које се трајно прибавља, очекује се да ће Пројекат захтевати и одређено привремено заузимање земљишта за грађевинске путеве, одлагалишта и кампове радника, привремено складиштење ископаног материјала и земљишта, итд. Детаљи о привремено потребном земљишту нису доступни, међутим може се очекивати, на основу претходног искуства, да ће додатно привремено земљиште које је потребно Извођачу радова бити закупљено у договору са власницима земљишта (добровољне трансакције) и да неће бити принудног економског расељавања.

5 ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И ПРАВНИ ОКВИР

5.1 Примењиво законодавство РС

Основни закон који уређује стицање земљишта и имовине у јавном интересу је Закон о експропријацији РС (Сл. гласник РС 112/06, 37/07, 110/08, 79/15).

Закон о експропријацији РС фокусира се на имовину која се може експроприсати и ограничења која се могу поставити на имовинска права, у јавном интересу, који је утврђен у складу са законом.

Након утврђивања јавног интереса, предлог за експропријацију подноси корисник експропријације (Влада РС, коју заступа Јавно правобранилаштво РС) надлежном органу управе (испостава Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове у надлежној општини) заједно са пратећим документима, укључујући доказ да су средства/заменска имовина потребна за надокнаду депонована у банци/на располагању.

Власнике предметне имовине орган управе појединачно позива на расправе и обавештава о подношењу предлога за експропријацију. Ако је документација уредна, решење о експропријацији (први степен) доноси орган управе. Власници могу поднети управну жалбу Републичкој управи за геодетске и имовинско-правне послове, која одлучује у другом степену, након чега решење постаје коначно. Ако нема даље (судске) жалбе, решење постаје и правноснажно. Међутим, оштећени власник може изабрати да поднесе жалбу надлежном управном суду, након чије одлуке, а ако га суд потврди, решење о експропријацији постаје правноснажно.

Када решење о експропријацији постане правноснажно, орган управе мора одржати још једну расправу на којој ће се расправљати и утврдити ниво накнаде за сваког погођеног власника. У случају да се не постигне договор о висини накнаде, случај се упућује на одлучивање суду. Корисник експропријације наставља са исплатом накнаде или обезбеђивањем заменске имовине.

¹⁰ Такви случајеви ће се решавати у складу са Матрицом права овог АПР-а.

У 2018. години је донет посебан закон којим се регулише откуп земљишта посебно за два главна пројекта аутопута у РС. Назив овог закона је Закон о посебном поступку експропријације за изградњу коридора аутопута VC кроз РС и изградњу деонице аутопута „9. јануар “ Бања Лука – Добој (Службени гласник РС 61/18, 42/20) и његов главни циљ је да се убрза процес експропријације. Једна од кључних одредби закона је да се за изградњу аутопута утврђује јавни интерес, према релевантним планским документима која су усвојена и евентуалним будућим ревизијама тих докумената, донетих у складу са законом.

Изменама закона из априла 2020. године прописано је да уколико је оштећени власник спречен да физички учествује у поступку експропријације услед ванредног стања у месту свог пребивалишта и не одазове се позиву да учествује у поступку експропријације, или не именује заступника, биће му постављен привремени заступник. Закон даље прецизира да у овом случају процес мора бити у потпуности документован извештајем овлашћеног проценитеља (процена све погођене имовине, укључујући фотографије) и записником са расправе за експропријацију, потписаним од стране сведока процеса. Међутим, важно је напоменути да привремени заступник учествује само у процесу решавања о експропријацији и не може потписати споразум о износу накнаде у име погођеног власника.

Неке од релевантних кључних карактеристика Закона о експропријацији су да се он:

- Фокусира на давање надокнаде за било коју експроприсану имовину, уместо на решавање даљих утицаја прибављања земљишта / ограничења на коришћење земљишта, тј. физичко и економско расељавање. Закон индиректно покрива физичко и економско расељавање, али само за оне који имају формална законска права или права/потраживања која су препознатљива према националном закону.
- Подстиче постизање споразума о експропријацији и надокнади.
- Захтева обезбеђивање надокнаде која се утврђује у складу са преовлађујућом тржишном ценом предметне имовине.
- Омогућава да се исплати накнада за објекте изграђене неформално (без важеће дозволе) ако су у време када су изграђени могли бити легализовани (испуњени услови за легализацију).
- Омогућава да се додели надокнада за изгубљену корист која је могла настати коришћењем имовине (тј. изгубљени нето приход) у прелазном периоду, односно од дана када власник изгуби приступ експроприсаној имовини до дана када добије надокнаду.
- Омогућава власницима чија су имовина и земљиште делимично експроприсани, да затраже експропријацију преосталог земљишта и имовине, уколико би експропријација једног дела негативно утицала на њихову економску ситуацију, или би преостали део имовине учинила бескорисним или тешким за коришћење.
- Предвиђа обезбеђивање увећане новчане накнаде за лица чији су извори прихода угрожени, посебно ако је погођено целокупно, или највећи део њиховог пољопривредног земљишта, ако је угрожена њихова легална пословна активност или ако је потребно физичко расељавање домаћинства.
- Омогућава да се надокнада за земљиште и стамбено-пословне објекте обезбеди у природи (заменска имовина), на захтев оштећеног.
- Омогућава кориснику експропријације да стекне право уласка у посед земљишта / имовине, под одређеним околностима, чак и ако компензација није извршена (нпр. ако се оштећена особа обрати суду тражећи већу надокнаду).
- Омогућава власницима који су одсутни (особама чије боравиште није утврђено и које није било могуће контактирати током поступка експропријације) да накнадно остваре сва своја права, укључујући и право на надокнаду.
- Обезбеђује административне и судске правне лекове за оспоравање експропријације и износа обештећења за угрожену имовину.

Додатни начини решавања физичког и економског расељавања могу се тражити кроз сарадњу са различитим владиним и невладиним пружаоцима услуга, као што су општински центри за социјални рад који могу пружити помоћ угроженим лицима, у складу са релевантним законима о социјалној заштити, институције или удружења за решавање проблема повратника, као што прописује Закон о

расељеним лицима, повратницима и избеглицима у Републици Српској¹¹. Још један потенцијални партнер је Завод за запошљавање РС, који може да пружи погођеним људима помоћ за запошљавање и обуку, у циљу обнављања извора прихода.

5.2 Примењиви захтеви ЕИБ

Пошто ЕИБ разматра финансирање Пројекта, откуп земљишта мора бити планиран и спроведен у складу са ЕИБ-овим еколошким и социјалним приручником (2013), посебно Стандардом бр. 6 о недобровољном расељавању.

Захтеви ЕИБ примењиви на овај Пројекат су:

- да се избегне или, барем, умањи трајно или привремено физичко или економско расељавање узроковано прибављањем земљишта потребног за Пројекат, кад год је то изводљиво, разматрањем пројектних алтернатива; тамо где је расељавање неизбежно, треба дефинисати и применити одговарајуће акционе планове за компензацију, пресељење и обнављање средстава за живот;
- да се ублаже штетни друштвени и економски утицаји од стицања земљишта или ограничења на коришћење и приступ земљишту, физичкој имовини или природним ресурсима, без обзира на карактер постојећих власничких / држалачких права на земљишту (укључујући ту и власнике али и оне који немају право власништва) тако што ће се:
 - (i) обезбедити надокнаду за губитак имовине у висини пуне заменске вредности¹², пре улажења у посед стечене имовине; и
 - (ii) обезбедити да се надокнада, пресељење и активности поновног успостављања извора прихода планирају и спроводе уз одговарајуће објављивање информација, консултације и информисано учешће оних који су погођени;
- побољшати или, у најмању руку, обновити изворе прихода, способност стицања прихода и животни стандард свих расељених лица, укључујући и оне који немају призната права или потраживања на земљиште (а који су присутни на подручју захваћеном пројектом у време датума пресека), до нивоа који је постојао пре пројекта;
- да се предузму посебне активности за пружање помоћи угроженим или рањивим појединцима или групама (који су присутни у подручју захваћеном пројектом у време датум пресека) на које расељавање може неповољније утицати од других и који могу бити ограничени у својој способности да траже или искористе помоћ за успостављање извора прихода и друге развојне бенефиције;
- успостављање жалбеног механизма за примање и благовремено решавање жалби у вези са надокнадом и пресељењем које износе погођена лица, укључујући механизам за жалбу у другом степену, осмишљен да решава спорове на непристрасан начин.
- праћење процеса откупа земљишта, пресељења и обнављања извора прихода.

Наведени списак је резиме главних захтева, квалификован упућивањем на целокупни текст применљиве политике ЕИБ - Еколошки и социјални приручник (http://www.eib.org/attachments/strategies/environmental_and_social_practices_handbook_en.pdf).

5.3 Кључне разлике које је потребно обрадити кроз АПР

Табела која упоређује захтеве ЕИБ-а и одредбе закона РС дата је као Анекс 1 овог АПР-а. Овај одељак представља кључне разлике између њих и недостатке који ће бити отклоњени кроз имплементацију АПР-а.

¹¹ Сл . Гласник РС 42/05, 52/12

¹² Ово се обично израчунава као тржишна вредност имовине плус трансакциони трошкови у вези са куповином нове такве имовине.

Неформални корисници земље

Не постоје законски захтеви који обавезују орган управе да идентификује и узме у разматрање неформално коришћење земљишта.

Анализирајући национално законодавство и локалну праксу, може се утврдити да неформални корисници земљишта имају право да учествују у расправама о експропријацији и траже своја права на надокнаду за све угрожене усеве или дрвеће које су посадили и узгајали, као и за сва унапређења земљишта. Међутим, постоји неколико фактора који чине да ово буде ретка појава у захваћеном подручју. Неформално коришћење земљишта се најчешће дешава када власници немају интерес да сами обрађују земљиште које поседују и у таквим случајевима дозвољавају неком од мештана који се активно бави пољопривредом да користи и њихову земљу, веома често без икакве финансијске користи, и само ради одржавања земљишта (спречавања раста корова, жбуња и шикаре). Овакви споразуми су често вербалног карактера и у таквим случајевима корисници најчешће саде једногодишње усеве, а не воћке или вишегодишње засаде. Пошто процес откупа земљишта често траје дуго и изградња често касни у односу на првобитне планове, усеви сазревају и бивају покупљени пре тога и зато се за њих не даје надокнада. У супротном, корисници би могли да траже своја права на надокнаду, али уз терет доказивања да су они власници предметних усева, уколико власници који су им дали дозволу да користе земљиште то не потврде или ако власници нису знали за коришћење земљишта (власници нису били свесни да неко други користи њихову земљу).

Са овим питањем је повезано и питање идентификације неформалних корисника земљишта (како би били укључени у попис). У пракси, уколико дође до случајева неформалног коришћења земљишта, такви корисници се могу идентификовати током посете геометара траси Пројекта, када врше премер и обележавање земљишта, и када бележе за шта се оно користи, било кроз разговоре са власницима или са другим људима који користе земљиште у близини. Генерално, неформално коришћење земљишта, без знања власника, је изузетно ретко.

Угрожени појединци или домаћинства

Слично горе наведеном, не постоје законске обавезе да орган управе процени угроженост погођених људи, међутим, у пракси се то често ради током расправе за експропријацију. На овим састанцима власници (и заинтересована трећа лица) имају могућности да се изјасне о свим конкретним околностима које треба узети у обзир приликом експропријације. У пракси, на овим расправама, погођена лица често обавештавају представнике органа управе о томе да ли је земљиште изузетно важно за њихове изворе прихода, да ли имају потешкоћа да разумеју процес и шта треба да ураде (административни послови које треба да обаве), ако немају банковни рачун и потребна им је помоћ при отварању таквог рачуна, ако постоје спорови са другим особама у вези са земљиштем, ако имају потешкоћа да присуствују расправама, итд.

Неформални објекти

Национално законодавство прецизира да се надокнађују само објекти који су могли да буду предмет легализације (испуњавају услове за легализацију) у време када су изграђени, док власници објеката који не испуњавају ове услове не би имали право на надокнаду. У пракси, сви погођени објекти се процењују и надокнађују у пуној заменској вредности, међутим, то се ради више по нахођењу овлашћеног проценитеља и представника органа управе.

Амортизација при процени имовине

Када проценитељи обрачунавају вредност погођених објеката, они укључују амортизацију у овај обрачун и сходно томе умањују износ понуђене надокнаде.

Утицаји везани за раздвајање територија

Не постоји чврст законски услов да погођене особе и заједнице морају да буду укључене у процес разматрања локација надвожњака и подвожњака, како би могли да пређу аутопут и приступе свом земљишту са друге стране, како током изградње тако и након отварања аутопута за саобраћај. Национално законодавство налаже да аутопут не сме утицати ни на један законити пут (тј. да мора постојати подвожњак или надвожњак који омогућава да се пут настави са друге стране

аутопута), али не предвиђа никакве услове за не-категорисане путеве или пољопривредне приступне стазе. Због тога, оно што се може десити и током изградње, а још више након отварања аутопута за саобраћај, је да неки корисници земљишта морају да прелазе веће удаљености како би могли да пређу аутопут и како би приступили свом земљишту са друге стране, што доводи до економских губитака током времена.

6 МЕТОДОЛОГИЈА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Консултантски тим који је помогао ЈП АРС-у да изради овај АПР, одржао је низ састанака са различитим заинтересованим странама како би утврдио тренутни статус откупа земљишта за Пројекат, као и да би разумео разлике између експропријације која се спроводи и захтева ЕИБ-а, а посебно да би чуо ставове погођених људи, како оних чије је земљиште већ прибављено, тако и оних који би могли бити погођени експропријацијом у будућности.

Први састанци одржани су у августу 2021. године у све три општине. Консултанти су се састали са представницима сваке општине, укључујући заменике градоначелника и представнике одељења за планирање, који су упознати са пројектном планском документацијом. Главни закључак са ових састанака био је да је прошло доста времена од одржавања претходних јавних консултативних састанака у вези са Пројектом, и да људи који живе у насељима дуж трасе нису упознати са детаљима о њему, нарочито око локација петљи, надвожњака и подвожњака дуж аутопута. Осим тога, консултанти су се састали са представницима органа управе у Модричи, који су у то време спроводили експропријацију у овој општини. У Вукосављу тада експропријација још није почела, а у Добоју је тек почела и представници релевантног органа управе нису били доступни за састанак.

Заједно са ЈП АРС-ом је донета одлука да се организују састанци са мештанима насеља која се налазе дуж трасе Пројекта и да се истовремено спроведе процена поступка експропријације земљишта који је завршен или је у току. У новембру 2021. године, ЈП АРС је уз подршку консултантског тима припремио презентацију трасе Пројекта и доставио је представницима све три општине, након чега су са њима одржани састанци преко интернета на којима се разговарало о организацији састанака са локалним заједницама. Састанци са локалним заједницама су организовани у свакој од три општине средином новембра 2021. године а становници су о њима су обавештени и позвани су да у њима учествују. Детаљи ових састанака су представљени у пројектном Плану укључивања заинтересованих страна, као и теме које су биле од интереса за локално становништво. АПР се фокусира само на решавање питања која су постављена на састанцима а везана су за откуп земљишта.

Током те исте седмице у новембру 2021. године, консултантски тим се састао и са представницима органа управе у Добоју и Модричи, која је формално задужена и за експропријацију земљишта које територијално припада општини Вукосавље. Тим је прикупио информације о процесу експропријације и тренутном стању тог процеса. Поред тога, тим се састао са људима чије је земљиште већ откупљено у Модричи (7 власника откупљених парцела), једним председником Савета месне заједнице који ради на проналажењу власника земљишта који су напустили пројектно подручје (за други пројекат аутопута у Модричи) и 4 власника чије је земљиште у поступку експропријације, у насељима која припадају општини Добој. У Модричи су интервјуисани људи контактирани уз помоћ представника органа управе, док се у Добоју консултантски тим распитивао о мештанима чије се земљиште експроприсало за Пројекат у локалној продавници и пошти (Мајевац) и потом их, ради интервјуа, посетио у њиховим домовима. У Вукосављу, консултантски тим се није састао са директно погођеним људима, пошто процес експропријације још увек није почео, али је тим отишао да види две некретнине на које ће Пројекат вероватно утицати (физичко расељавање).

Консултантски тим је такође разговарао са неколико заинтересованих страна о томе да ли Пројекат има потенцијал да непропорционално утиче на повратнике и које мере се могу употребити да им се помогне. Међу овим заинтересованим странама су представник Републичког секретаријата за

расељена лица и миграције са седиштем у Добоју, представник општине Вукосавље задужен за локални развој, који је и сам повратник и представник Удружења повратника 4Т из Модриче.

Након завршетка посета пројектном подручју и састанака, консултантски тим је прегледао све прикупљене податке и тражио додатне релевантне податке на интернету. Ово се посебно односи на преглед огласа за продају некретнина у погођеним подручјима и просечне цене земљишта на тржишту. Консултанти су такође прегледали жалбе уложене на другим деоницама Коридора VС, као и на другим сличним пројектима у БиХ, како би проценили ризик да се исте теме и проблеми појаве у вези Пројекта.

Информације прикупљене кроз горе наведене активности су коришћене у изради овог АПР-а и представљене су у различитим одељцима, према потреби.

7 ОКВИР ЗА НАКНАДУ И ПОМОЋ

7.1 Кључни принципи прибављања земљишта

Принципи који ће се примењивати при било ком садашњем или будућем прибављању земљишта за Пројекат, које је ЈП АРС, као кључни одговорни субјект, прихватио, су следећи:

- Уколико се у каснијој фази буду разматрале измене Пројекта, а које захтевају откуп додатног земљишта (тренутно непознато), размотриће се све алтернативе да се избегне или барем умањи физичко и економско расељавање. У зависности од обима додатног откупа земљишта и очекиваних утицаја, нови АПР или Додатак АПР-а ће бити направљен, објављен и биће одржане консултације како би се нашла решења за потенцијалне утицаје, у складу са договором са ЕИБ-ом;
- Састанци ће се одржати у локалним заједницама дуж трасе Пројекта у фази финалног пројектовања, како би се јасно представили сви планирани подвожњаци и надвожњаци, чули ставови локалног становништва у вези са приступом њиховом земљишту и извршиле промене ако је то могуће, како би се задовољиле њихове потребе. Пре почетка изградње, исти процес ће бити организован како би се обезбедило да људи имају информације о томе како и где могу да приступе свом земљишту са друге стране аутопута (градилишта) током изградње, и контакт податке извођача радова за евентуалне притужбе;
- Предузеће се све расположиве мере за идентификацију власника и корисника погођеног земљишта и контактирање са њима, а само у изузетним случајевима када такве мере нису дале резултате, за њих ће бити именовани привремени заступници у поступку експропријације;
- Неформални корисници земљишта, укључујући све угрожене људе, који су погођени откупом земљишта биће идентификовани и биће им пружена помоћ на основу њихових специфичних потреба, о чему ће се разговарати са њима током расправа о експропријацији;
- Надокнада за било коју погођену имовину ће бити обезбеђена у пуној заменској вредности, без обзира да ли је званично регистрована или не;
- У случају физичког расељавања, обештећење ће бити обезбеђено пре ступања у посед стечене имовине; у случајевима стицања само земљишта, по правилу, обештећење ће бити обезбеђено када су решења о експропријацији правно обавезујућа и пре ступања у посед земљишта и било каквих грађевинских радова, док једини изузетак може бити ако се оштећени власник не може идентификовати, контактирати или се тражи већа одштета од суда. У таквим случајевима, обештећење ће бити извршено након што су све правне радње завршене у складу са законом;
- У случају било каквих планираних принудних исељења, ЈП АРС ће унапред обавестити ЕИБ о њиховом спровођењу, са образложењем зашто су потребна и описом како ће бити спроведена. Принудна исељења неће бити спроведена пре прегледа и прихватања од стране ЕИБ-а.

- Сва накнада и помоћ биће пружена мушкарцима и женама, као и припадницима свих националности, подједнако;
- Спровешће се механизам за подношење притужби путем којег сви погођени људи могу поднети своје жалбе и притужбе у вези са надокнадом и пресељењем и очекивати правовремени одговор;
- Праћење свих активности компензације, пресељења и обнављања средстава за живот ће се редовно спроводити.

7.2 Право на компензацију и помоћ

Сви појединци/ домаћинства који поседују или користе земљиште захваћено Пројектом у време посета локацији од стране геометара из органа управе (датум пресека) имају право на компензацију и/или помоћ, како је наведено у Матрици права (Табела 17). Ови појединци се могу поделити у неколико група, као што је представљено у наставку документа.

Лица са формалним законским правима и правима која су препознатљива по националном закону (власници и формални корисници)

Лица са формалним законским правима евидентирају се у катастру и/или земљишним књигама и ове информације ће бити ажуриране у складу са националним законодавством када почне процес експропријације, од стране органа управе. На расправу о експропријацији позивају се лица са потраживањем права које је признато или препознатљиво по националном законодавству и катастар се на одговарајући начин ажурира. У случају спора о правима, заинтересована лица се могу обратити суду за њихово решавање, а та решења морају бити донесена пре доношења решења о експропријацији. Примери лица са потраживањем које је признато или препознатљиво по националном законодавству укључују наследнике преминулих власника, лица која су купила имовину са важећим купопродајним уговором, али нису пренела имовинска права на своје име у катастру, формалне кориснике земљишта и имовине (закупци) и сл.

Треба напоменути да постоји значајан број власника погођеног земљишта који не користе земљиште и немају значајнију корист од тог земљишта, у смислу средстава за живот или извора прихода. Као што је представљено у претходним одељцима, земљиште може да користи само један од власника (нпр. иако је земљиште у власништву неколико браће и сестара, онај који је остао да живи у тој области наставља да га користи за пољопривреду) или неко други користи земљиште уз дозволу власника (нпр. комшија који већ обрађује земљиште у тој области), и у таквим случајевима власницима се надокнађује губитак власништва над земљиштем, али њихови извори прихода остају непромењени.

Списак регистрованих власника погођеног земљишта за деоницу аутопута Вукосавље дат је као Анекс 2 овог АПР-а.

Особе без формалних законских права на земљишту које користе у време посете геометара (неформални корисници)

Лица без законских права или потраживања на земљишту које заузимају (неформални корисници) биће идентификована, првенствено током теренских посета геометара и/или на расправама о експропријацији. Датум теренске посете ће бити датум пресека, што значи да сви појединци/домаћинства који користе/заузимају земљиште обухваћено Пројектом (без законских права или потраживања) након овог датума неће имати право на надокнаду и/или помоћ у обнављању извора прихода и средстава за живот. Примери лица без законских права или потраживања укључују особе које су изградиле куће на јавном земљишту, или оне које обрађују јавно или чак приватно земљиште, без знања и/или одобрења власника. Таква лица неће имати право на надокнаду за земљиште, јер га не поседују, али ће имати право на накнаду погођене имовине коју поседују, на пример, грађевинске вредности објеката, усева и дрвећа које су засадили, итд.

Угрожене групе

Неки појединци или групе се сматрају угроженијим од осталих чланова заједнице и, ако буду погођени Пројектом, биће потребна примена посебних мера за обнављање њихових средстава за живот и/или помоћ. Такве групе могу бити:

- неформални корисници погођеног земљишта који немају сопствене изворе прихода или имовину
- власници неформалних стамбених објеката (изграђених без грађевинске дозволе), без друге имовине или места становања
- особе које зависе од погођеног земљишта које им је извор прихода / издржавања и то је једино земљиште које поседују или користе
- самачка, старачка домаћинства, домаћинства са једним родитељем, вишечлана домаћинства, итд. која морају бити физички пресељена
- особе које ће бити погођене физичким и/или економским расељавањем, чији је социо-економски статус низак, на пример корисници социјалне помоћи
- особе које ће бити погођене физичким и/или економским расељавањем, које имају статус повратника
- неписмене особе које могу имати потешкоћа у приступу информацијама о Пројекту и откупу земљишта или разумевању споразума и других важних докумената, итд.

Рањивост ће бити утврђена на расправама за експропријацију и у консултацији са ЈП АРС-ом, а мере помоћи ће бити дефинисане, спроведене и евидентирание.

Са неколико заинтересованих страна је био разматран ризик да куповина земљишта у оквиру Пројекта утиче на повратнике на несразмеран начин, као што је поменуто у одељку 6 овог АПР-а. Сви актери су изјавили да је траса Пројекта одавно дефинисана и да је добро позната особама погођеним пројектом. Једна особа је напоменула да је лично прегледала студију експропријације за Модричу и утврдила да се земљиште откупљује од власника земљишта различитих националности. Поред тога, на основу повратних информација коју је добила од особа чије је земљиште већ експроприсано, није било дискриминације у вези са стопама надокнаде које су понуђене за погођено земљиште.

Све заинтересоване стран су изјавиле да, колико они знају, није било никаквих забринутости или притужби у вези са откупом земљишта за потребе Пројекта, које су посебно изнели повратници, а које се разликују од ставова осталог становништва. Пројекат неће захтевати било какво физичко расељавање великих размера, укључујући расељавање повратника који су обновили своје домове, што понекад представља проблем на другим деоницама Коридора VС или другим пројектима у БиХ. Утицај на земљиште ће бити исти као и за остало становништво и уз одговарајућу надокнаду, очекује се да ови људи такође могу купити заменско земљиште и наставити да користе то земљиште (за пољопривреду), без даљих утицаја на њихове изворе прихода. Увек постоји потенцијал да појединачно домаћинство буде непропорционално погођено (нпр. повратничко домаћинство изгуби значајан део свог земљишта), у ком случају таквом домаћинству треба помоћи, кроз сарадњу са општином и надлежном институцијом, тј. Републичким секретаријатом за расељена лица и миграције.

7.3 Матрица права

Различите категорије погођених особа имају и различита права, која су представљена у матрици права, у наставку. За сваку врсту губитка посебно су приказана права различитих категорија. Ова матрица права примењује се на тренутни откуп земљишта, међутим и сав будући откуп земљишта ће се решавати коришћењем принципа представљених у овој табели, који се могу даље прецизирати у новом АПР-у или Додатку АПР-а, који ће се бавити додатним откупом земљишта.

Табела 17 Матрица права

Врста могућег губитка / утицаја	Категорија погођених особа	Права
Трајни губитак приватног (пољопривредног, шумског, стамбеног, пословног или било ког другог) земљишта	Власник земљишта	Новчана надокнада за земљиште у пуној заменској вредности (свако идентификовано економски неодрживо земљиште, такође ће бити прибављено, ако то захтева власник и на основу мишљена овлашћеног проценитеља) ИЛИ Заменско земљиште исте или веће површине и квалитета
	Формални корисник земљишта (закупац)	Нема накнаде за земљиште. Пружање информације о прибављању земљишта најмање шест месеци пре уласка у посед, како би се омогућило лицу које изнајмљује земљиште да пронађе алтернативну опцију и напусти земљиште обухваћено Пројектом.
	Неформални корисник земљишта	Нема накнаде за земљиште. Пружање информације о прибављању земљишта најмање шест месеци пре уласка у посед, како би се омогућило особи која неформално користи земљиште да пронађе алтернативну опцију и напусти земљиште обухваћено Пројектом.
Губитак једногодишњих усева (оранице)	Власник усева (може бити власник земљишта или формални или неформални корисник)	Право на бербу усева. ИЛИ Новчана надокнада за изгубљене једногодишње усева, у пуној заменској вредности, коју утврђује овлашћени проценитељ
Губитак шуме (дрвећа)	Власник шуме	Новчана надокнада за губитак дрвећа, у пуној заменској вредности ¹³ , коју утврђује овлашћени проценитељ

¹³ Заменска вредност ће се обрачунавати на основу зрелости дрвећа и потенцијалне употребе дрвета / дрвене грађе, како је дефинисано Законом о експропријацији.

Врста могућег губитка / утицаја	Категорија погођених особа	Права
Губитак воћњака / винограда (воћних стабала / лозе)	Власник воћњака / винограда	Новчана надокнада за изгубљене вишегодишње приносе, у пуној заменској вредности ¹⁴ , коју утврђују овлашћени проценитељи И Новчана надокнада за изгубљену грађу ИЛИ право на сечу дрвећа и задржавање грађе.
Губитак улагања у побољшања на земљишту (нпр. систем за наводњавање, бунар)	Особа која је спровела побољшање (може бити власник земљишта или формални или неформални корисник земљишта)	Право уклањања и задржавања свих побољшања направљених на земљишту. И Новчана надокнада за побољшања у пуној заменској вредности, коју утврђује овлашћени проценитељи.
Губитак извора прихода повезаног са било којим од наведених губитака (економско расељавање)	Све категорије погођених особа	Индивидуално прилагођена помоћ у обнављању извора прихода (нпр. помоћ при запошљавању на Пројекту или било ком запослењу обезбеђеном у општини, помоћ да се оствари приступ другом земљишту за коришћење, помоћ да се оствари приступ доступним пољопривредним програмима, итд.)
Трајни губитак формалних (легалних) или неформалних стамбених објеката	Власник објекта и чланови његовог / њеног домаћинства	Новчана надокнада за стамбени објекат у пуној заменској вредности коју утврђује овлашћени проценитељ ИЛИ Заменски објекат који по величини и квалитету одговара изгубљеном стамбеном простору, уписан као власништво на име претходног власника, у катастру. И Помоћ при селидби или накнада за трошкове селидбе

¹⁴ Заменска вредност ће се израчунати на основу старости и продуктивности вишегодишњих биљака и количине времена (броја година) које би било потребно да се нов биљка угаја до исте старости и продуктивности, како је дефинисано. Законом о експропријацији.

Врста могућег губитка / утицаја	Категорија погођених особа	Права
Трајни губитак формалног (легалног) или неформалног не-резиденцијалног објекта (шупа, гаража, пословни простор, итд.)	Власник објекта	Новчана надокнада за не-резиденцијални објекат, у пуној заменској вредности, коју одређује овлашћени проценитељ
Било који други губици / утицаји на угрожена лица, повезани са откупом земљишта за потребе Пројекта	Угрожени појединци / домаћинства	Индивидуално прилагођена помоћ (помоћ у прибављању потребних докумената, помоћ у разумевању права у поступку експропријације, отварање рачуна у банци, помоћ у приступу програмима социјалне помоћи које обезбеђује општина, итд.)

Поред утицаја представљених у матрици, Пројекат такође може проузроковати раздвајање територија где људи живе од пољопривредног земљишта које обрађују, како током изградње тако и након отварања аутопута за саобраћај. Иако се овај утицај тиче извора прихода, он ће се решавати кроз консултације са локалним заједницама, као што је описано у Пројектном Плану укључивања заинтересованих страна. Обавеза ЈП АРС-а и Извођача да обезбеде спровођење ових активности такође је укључена у Еколошки и социјални акциони план Пројекта.

7.4 Опис права

У зависности од врсте губитка / утицаја и категорије погођене особе (власник, формални и неформални корисник), он / она ће имати право на новчану надокнаду и/или помоћ.

Треба напоменути да се према националном законодавству, заменско земљиште такође може обезбедити на захтев особе погођене Пројектом. Међутим, како је количина земљишта које се прибавља од појединца / домаћинства мала, и да постоји земљиште доступно за куповину на тржишту, на подручју Пројекта, претпоставља се да ова опција неће бити широко коришћена од стране погођених људи. Ипак, та опција постоји и може се обезбедити, у складу са националним законодавством и политиком ЕИБ-а.

Следећи одељак пружа више детаља о свакој врсти права.

7.4.1 Новчана надокнада за погођено земљиште и имовину

Процену имовине ће вршити овлашћени проценитељи и то како за формалну (регистровану) тако и за неформалну имовину.

Новчана компензација ће бити обезбеђена у пуној заменској вредности, што значи да ће погођени власници имовине добити надокнаду која је довољна да могу да купе другу имовину и покрију све повезане трошкове или покрију све губитке које су можда претрпели.

Заменска вредност земљишта биће једнаки или већи од тржишне вредности земљишта сличних карактеристика, у близини погођеног земљишта, увећани за све трансакционе трошкове. Како је закључено у прегледу процеса експропријације који је обављен у новембру 2021. године, понуђене накнаде у Добоју и Модричи су изнад тржишне вредности и погођена лица могу заменити своје откупљено земљиште ако желе, и покривати све повезане трошкове. Очекује се да ће и у Вукосављу важити сличне понуђене цене.

Сви власници захваћених једногодишњих усева имају право да их уберу, као и да уберу воће и посеку стабла (у случају воћњака и винограда), пре него што земљиште почне да се користи за изградњу. Ако то не буде могуће, сви повезани губици ће бити надокнађени у пуној заменској вредности.

Процена усева, биљака и дрвећа ће узети у обзир различите важне карактеристике, као што су њихова старост и продуктивност, или ресурси и количина времена која би била потребна за узгој новог дрвета / биљке, како је дефинисано Законом о експропријацији.

Заменска вредност формалних објеката, регистрованих у катастру, одговараће тржишној вредности објеката сличних карактеристика, у погођеном подручју, плус сви трансакциони трошкови. Заменска вредност неформалних стамбених објеката (изграђених без грађевинске дозволе и који нису уписани у катастар) као и не-резиденцијалних објеката, обрачунаваће се као трошак изградње објекта сличних карактеристика на другој локацији, укључујући материјале, трошкове рада и све пратеће трансакције (тј. грађевинска вредност објекта) и износ накнаде се неће умањити на рачун амортизације. Износ накнаде ће такође бити довољан да покрије трошкове селидбе намештаја и личних ствари на другу локацију.

7.4.2 Мере помоћи

Као што је представљено у ранијим одељцима АПР-а, очекује се да уз одговарајућу надокнаду за прибављену имовину неће бити губитака средстава за живот погођених људи. Међутим, ако се такви случајеви ипак догоде, они ће бити разматрани током расправа о експропријацији и о њима ће се разговарати са свим учесницима, како би се одредио најбољи начин да се помогне погођеним појединцима. Могућности за помоћ у обнављању извора прихода су бројне и укључују помоћ да се приступи програмима за унапређење пољопривредне производње, добијање приступа доступном пољопривредном земљишту за коришћење, помоћ у приступу програмима обуке или развоја вештина, помоћ при запошљавању на Пројекту, или кроз било које мере запошљавања које нуди испостава Завода за запошљавање РС у општини. Биће направљен индивидуални акциони план за сваки такав случај на који се наиђе, са јасним одговорностима, а његову имплементацију и резултате ће пратити ЈП АРС, као што је описано у Одељку 10 овог АПР-а.

Слично горе описаном, учесници расправа о експропријацији ће такође утврдити да ли су одређена погођена особа и његово / њено домаћинство на било који начин угрожени и да ли ће бити у већој мери погођени откупом земљишта. За такве случајеве ће бити припремљени индивидуални планови активности да се погођеној особи помогне (и члановима његовог/њеног домаћинства, ако је применљиво). Помоћ може укључивати било коју од већ поменутих мера за обнављање извора прихода, али и сваку помоћ за пресељење (у случају физичког расељавања), правну помоћ, помоћ при прибављању личних докумената, помоћ у приступу социјалним или здравственим услугама, помоћ да приступе постојећим програмима подршке повратницима, итд. Све договорене мере ће ЈП АРС пратити и извештавати о њима.

8 СПРОВОЂЕЊЕ ОТКУПА ЗЕМЉИШТА И УЛОГЕ РАЗЛИЧИТИХ АКТЕРА

Израда и имплементација овог АПР-а је одговорност ЈП АРС-а. Међутим, многе активности у оквиру процеса откупа земљишта обављају разне друге институције и организације, а одговорност ЈП АРС-а је да обезбеди да сви учесници буду адекватно информисани и да учествују у процесу како је то представљено у АРС-у. ЈП АРС ће такође имати општу одговорност за праћење имплементације АПР-а и извештавање ЕИБ-у.

Прва активност коју ће спровести ЈП АРС биће одобрење и усвајање АРС-а, након чега ће исти бити објављен на сајту компаније (<https://autoputevirs.com/en/>) и дистрибуиран у штампаном облику, на локалном језику (ћириличним и латиничним писмом), представницима све три општине, као и председницима савета месних заједница у свим насељима која се налазе уз аутопут.

Да би могао да спроведе све наведене активности, важно је да ЈП АРС именује једног запосленог (или ангажује екстерну подршку) који ће обезбедити спровођење АПР-а (менаџер АПР-а) и да издвоји ресурсе за овај задатак, укључујући трошкове повезане за интензивнији рад на терену (возила, гориво) и комуникацију са погођеним људима и свим другим заинтересованим странама. АПР менаџер ће бити задужен за регистровање података, управљање подацима, праћење и извештавање у складу са захтевима ЕИБ-а.

Пре почетка процеса експропријације и заказивања расправа, руководиоца АПР-а ће организовати састанке са органом управе, како би истакао релевантне захтеве из АПР-а и договорио како ће се они имплементирати. ЈП АРС ће такође припремити једноставне летке на једној страници са информацијама о жалбеном механизму (користећи податке из одељка 8 Пројектног СЕП-а), укључујући контакт податке за жалбе, и доставиће их органу управе задуженом за експропријацију у Вукосављу, да их уручи погођеним власницима и корисницима земљишта, када присуствују расправама за експропријацију.

Геометри који излазе на терен да утврде употребу земљишта посветиће посебну пажњу утврђивању ко користи захваћено земљиште, односно да ли је то власник или неко други (тј. корисник) и забележиће ове информације. Веома често геометри добијају ове информације од корисника оближњег земљишта или других људи из локалних насеља. Ако неформални корисник користи земљиште, геометри ће покушати да прибаве контакт податке неформалног корисника.

На расправама за експропријацију, тимови органа управе ће са формалним власницима земљишта разговарати о неколико ствари, и то:

- Да ли погођено земљиште користи неко други осим власника и под којим околностима (уз знање или дозволу власника или неформално) и тада прибавити податке за контакт корисника. На расправи може учествовати и корисник, ако жели да поднесе било какав захтев, на пример, захтев за надокнаду свих губитака које ће корисник имати по основу неубраних усева, воћа или улагања у земљиште.
- Да ли је нечији извор прихода (власника или корисника) озбиљно угрожен губитком земљишта, на пример ако је површина земљишта која је погођена довољно велика да створи значајне губитке, ако је погођено земљиште једино земљиште које има погођено лице, или било које друге околности које ће довести до значајних губитака средстава за живот. Такође ће се разговарати о потенцијалним решењима за ублажавање ових губитака.
- Да ли је власник (или корисник који није власник) на било који начин рањив и да ли ће губитак земљишта изазвати теже последице за њега/њу него за остале људе, као и потенцијална решења за ублажавање ових утицаја.
- На који начин питања и притужбе везане за Пројекат могу да се поднесу директно ЈП АРС-у (уз обезбеђивање лифлета о Жалбеном механизму који ће ЈП АРС припремити)
- Сва друга питања од значаја да се осигура да се откуп земљишта изврши у складу са одредбама овог АПР-а.

Орган управе ће регистровати податке о било ком од наведених питања и достављати их ЈП АРС-у на редовним координационим састанцима.

Координациони састанци ће се одржавати неколико пута месечно, у зависности од брзине одржавања расправа и договора између ЈП АРС и органа управе. На састанцима, орган управе ће обавестити ЈП АРС о процесу експропријације и представиће све случајеве у којима су извори прихода погођених људи озбиљно угрожени откупом земљишта или су они на било који начин рањиви, и потенцијалном помоћи која може бити потребна. Након тога, тим ће дефинисати кратак акциони план за помоћ идентификованом појединцу/домаћинству и обезбедиће његово спровођење. ЈП АРС ће директно контактирати све пружаоце услуга који могу бити укључени у пружање помоћи погођеним особама у општини или другде и договориће се о активностима које треба предузети, и обезбедити да се успоставе сви неопходни контакти између њих и погођених људи.

ЈП АРС ће наставити да прати погођену особу и све укључене институције док се активности не спроведу и не утврди исход, односно да ли је обнављање извора прихода или друга мера помогла погођеном лицу и како. Информације ће бити укључене у извештаје о прибављању земљишта.

Ако је потребно припремити Додатак АПР-а за Пројекат, он ће бити развијен у складу са принципима представљеним у овом АПР-у. Када буду познати детаљи о откупу додатног земљишта, ЈП АРС ће о томе разговарати са ЕИБ-ом и биће донешена одлука о обиму документа. ЈП АРС ће објавити Додатак АПР-а ради коментара и консултација са погођеним људима и другим релевантним заинтересованим странама. Грађевински радови неће бити дозвољени на локацијама обухваћеним Додатком АПР-а док сва решења о експропријацији не буду правно обавезујућа и док се не изврши обештећење за све случајеве у којима утврђивање накнаде није упућено суду.

9 ЖАЛБЕНИ МЕХАНИЗАМ

ЈП АРС и извођачи радова ће прихватити све упите, коментаре и жалбе у вези са откупом земљишта које се односи на Пројекат.

Погођени људи могу да поднесу коментаре, жалбе и/или захтеве за информацијама лично или путем поште, телефона или е-поште користећи следеће контакт информације:

Име :Јасна Драгојевић

Функција : АПР Менаџер

Компанија : ЈП Аутопутеви Републике Српске

е -пошта: jdragojevic@autoputevirs.com

Број телефона: +387 51 233 670

Адреса : Васе Пелагића 10, 78000 Бања Лука

Све жалбе ће бити забележене у регистру управљања жалбама (видети Анекс 3) и потврђене у року од 5 дана, а на њих ће бити одговорено у року од 30 дана. За сложене жалбе понекад је потребно више времена, у ком случају ће АПР менаџер обавестити особу која је поднела жалбу (унутар тих 30 дана) о очекиваном временском року за одговор.

АПР менаџер прикупља и региструје све притужбе. Притужбе обрађује интерна комисија у оквиру ЈП АРС-а и АПР менаџер затим шаље одговор особи која је поднела притужбу на основу интерне одлуке, укључујући и обавештење о радњама које су предузете (или ће бити предузете) за решавање притужбе. У зависности од врсте притужбе и потребних радњи за њено решавање, менаџер АПР-а може такође да се консултује о жалби са органом управе или другим заинтересованим странама, на координационим састанцима или на друге начине.

Жалбе у вези са грађевинским активностима биће директно решаване од стране извођача радова, а њихово управљање ће надгледати менаџер АПР-а. Контакти лица одговорних за решавање притужби у име извођача радова биће достављени свим председницима савета месних заједница дуж аутопута, како би их поставили на огласне табле заједнице, пре него што се на овим локацијама почну обављати било какве теренске активности.

Подносиоци притужбе у сваком тренутку имају могућност да траже правне лекове у складу са законима и прописима Републике Српске и БиХ.

10 ПРАЋЕЊЕ , ПРОЦЕНА И ИЗВЕШТАВАЊЕ

10.1 Праћење и процена

ЈП АРС ће активно пратити спровођење АПР-а све док се не ублаже сви утицаји расељавања.

Кључна активност коју ће реализовати ЈП АРС АПР менаџер је организовање и присуство редовним састанцима са органом управе ради праћења напретка откупа земљишта и евидентирања података који ће служити за дефинисање свих потребних радњи за постизање

результата који су у складу са принципима овог АПР-а. Генерално гледано, подаци који ће бити евидентирани биће у облику пописног регистра (видети Анекс 4), који представља све погођене земљишне парцеле и повезане информације о томе ко их поседује, ко их користи, за шта се користе, која друга имовина се налази на њима и на коју утичу активности око прибављања земљишта (нпр. објекти), статус експропријације, датум када је надокнада извршена, све поднете жалбе, свака додатна помоћ која је пружена и идентификована рањивост власника (или корисника који није власник) и мере за ублажавање које су пружене угроженим особама и/или домаћинствима обухваћеним Пројектом.

Поред ових редовних састанака, ЈП АРС менаџер за АПР ће бити у контакту са свим погођеним људима којима је потребна помоћ, због утицаја на изворе прихода или аспеката угрожености који се морају решити, као и са пружаоцима услуга који пружају подршку овим особама (локални центар за социјални рад, завод за запошљавање, установа за обуку и др.). Руководилац АПР-а ће водити евиденцију о свим активностима користећи пописни регистар (Анекс 4) и наставиће да прати све спроведене радње док се утицаји расељавања не ублаже.

Кључни индикатори који ће се користити за процену напретка откупа земљишта и постигнутих резултата у складу са АПР-ом биће:

- % донетих решења о експропријацији (од броја предмета)
- % обрађених решења о експропријацији која укључују привремене заступнике (без учешћа власника)
- % постигнутих споразума о надокнади и % извршених плаћања надокнаде
- % случајева у којима су се погођене особе обратиле суду тражећи већу надокнаду
- % случајева где су погођене особе захтевале куповину додатног дела парцеле (или другог земљишта)
- Опис случајева физичког расељавања и начина на који се они решавају, каква помоћ се пружа
- Број и врста притужби и начин на који се оне решавају
- Број случајева у којима је земљиште користио неко други, а не власник (формални или неформални корисник) и опис ових случајева (ко су корисници, који су аранжмани направљени за коришћење земљишта, која врста погођене имовине припада кориснику, да ли је постојала потреба за надокнадом и ако јесте, како је извршена, итд.)
- Број случајева у којима ће стицање земљишта озбиљно утицати на изворе прихода и опис ових случајева (како је то утицало на изворе прихода, које радње су предузете и резултати)
- Број случајева који укључују угрожена лица и опис ових случајева (врста угрожености и начин на који се она решавала, резултати пружене помоћи)
- Које додатно земљиште (изван земљишта које се прибавља у складу са идејним пројектом) је потребно и како/када ће се откупљивати
- Укупни трошак надокнада, по категоријама расхода (земљиште, објекти, помоћ, итд.)
- Како су погођени људи користили надокнаду и да ли су од ње могли да купе заменску имовину (кроз интервјуе са људима који су примили надокнаду), посебно у случајевима физичког расељавања

10.2 Извештавање

Као што је раније представљено, руководилац АПР-а ће водити пописни регистар и регистар жалби и на основу тога, користећи индикаторе наведене у претходном одељку, припремати извештаје о АПР-у, који ће се достављати менаџменту ЈП АРС-а на месечном нивоу. Информације из ових извештаја биће сажете у тромесечним извештајима који ће бити достављени ЕИБ-у на преглед.

ЈП АРС менаџер за АПР ће документовати све састанке и консултације записницима и фотографијама и приложити их извештајима. Све информације о појединцима/домаћинствима, њиховој имовини и исплатама надокнаде биће поверљиве.

Коначни извештај о усклађености АПР-а биће израђен и достављен ЕИБ-у када се сав откуп земљишта заврши и сви утицаји буду успешно ублажени.

11 ТРОШКОВИ РАСЕЉАВАЊА

Све трошкове везане за имплементацију АПР-а сносиће ЈП АРС, укључујући надокнаду за сво погођено земљиште и имовину.

Трошкове пресељења, обнављања извора прихода и/или помоћи у случају угрожености могу директно сносити пружаоци услуга, укључени у пружање ове помоћи, из својих постојећих буџета (нпр. центри за социјални рад, заводи за запошљавање, институције за обуку).

12 ВРЕМЕНСКИ ПЛАН СПРОВОЂЕЊА

Активност	Одговорна страна	2022				2023	2024	2025	2026 - надаље
		Q1	Q2	Q3	Q4	Изградња			Отварање за саобраћај
Завршетак АПР-а									
Одобравање и усвајање АПР-а	ЈП АРС	X							
Именовање АПР менаџера	ЈП АРС	X							
Објављивање АПР-а на интернет презентацији ЈП АРС и дистрибуција штампане верзије	ЈП АРС	X							
Састанци са органом управе у Вукосављу ради представљања обавеза АПР-а и договора око координације	ЈП АРС, орган управе задужен за експропријацију у Вукосављу	X							
Ажурирање нацрта пројекта, анализе додатног откупа земљишта, одлука да ли је потребан додатак АПР-а у договору са ЕИБ	ЈП АРС, Извођач, ЕИБ			X	X				
Пре почетка радова: Главне активности откупа/експропријације у Вукосављу									
Идентификација власника и корисника погођеног земљишта, организовање расправа за експропријацију, идентификација случајева у којима може бити угрожен извор прихода или угроженост лица/домаћинства, спровођење експропријације и исплата накнаде	Орган управе задужен за експропријацију у Вукосављу		X	X	X				
Координациони састанци на којима се разговара о напретку експропријације, идентификованим погођеним људима којима је потребна додатна помоћ, договор о начинима да им се помогне (акциони планови)	ЈП АРС Орган управе задужен за експропријацију у Вукосављу		X	X	X				
Спровођење акционих планова (обнова извора прихода и помоћ угроженим лицима)	ЈП АРС, пружаоци услуга у Вукосављу или Модричи, у зависности од потребе			X	X	X	X		
Планирани почетак радова:	ЈП АРС, Извођач				X				
Предузете активности током целог трајања Пројекта									
Решавање жалби	ЈП АРС, Извођач	X	X	X	X	X	X	X	X
Праћење и извештавање	ЈП АРС		X	X	X	X	X	X	X

Анекс 1 Анализа разлика – Правни оквир за експропријацију и ЕИБ стандард бр. 6 о недобровољном расељавању

Тема	Општи захтеви из ЕИБ-овог стандарда бр. 6	Одредбе закона РС	Разлика / Коментар	Предложене мере
Избегавање не-добровољног расељавања	Недобровољно расељавање проузроковано пројектом треба да буде избегнуто, тако што ће се анализирати алтернативна пројектна решења и локације.	Према Закону о уређењу простора и грађењу РС (Сл. Гласник РС 40/13), питања око власништва и интереси власника морају бити узети у обзир током израде свих планских докумената као што су просторни планови, урбанистички планови, регулациони планови, пројекти, итд.	У пракси се експропријација избегава или своди на најмању могућу меру током пројектовања, у циљу смањења трошкова експропријације. Планирана траса избегава насеља и на тај начин ће проузроковати веома ограничено физичко расељавање	Наставити праћење принципа избегавања када се буде радило било какав откуп додатног земљишта, у фази главног пројекта. Припремити адекватан АПР како би се решили утицаји везани за откуп земљишта, који не могу да се избегну и/или умање.
Социо економска процена и попис Припрема Акционог плана расељавања	Од промотера се захтева да спроведе попис и анкету за утврђивање почетног социо економског стања, како би се одредио број људи који ће бити расељени, извори прихода који ће бити погођени и имовина коју је потребно надокнадити. Попис треба да укључује и регистар губитака (средства, приступ ресурсима или услугама, итд.), детаљно обележавање захваћене територије, и процену изгубљених средстава, и он обухвата целу погођену популацију. Како би се решавали утицаји везани за недобровољно расељавање, од промотера се захтева да припреми план расељавања и оквирну политику за расељавање.	У РС, власништво или друга формална законска права на земљишту и објектима су забележени у јединственом катастру непокретности ¹⁵ . Фактичко власништво или коришћење земљишта оних који нису регистровани у регистрима непокретности може да се доказује у поступку експропријације, кроз купопродајне уговоре, оставинска документа, итд. Према Закону о експропријацији, неопходна је израда плана експропријације, који садржи списак имовине која се експроприше, њену локацију, информације о особама које имају формална законска права на тој имовини, процењену вредност имовине која се експроприше, итд. (члан 16). Осим овога, предлог за експропријацију мора да буде праћен изводима из катастра или других јавних докумената (регистра непокретности) која прецизирају сва права на имовини обухваћеној експропријацијом (члан 25). Нема законског захтева у РС да се припреми АПР или Оквирна политика за расељавање.	Попис не укључује неформалне кориснике земљишта и није спроведена анкета за утврђивање почетног социо економског стања.	Направљен је АПР за овај пројекат (овај документ), а он ће користити и као оквир за било који будући откуп земљишта, о коме сада не постоје подаци. Попис и регистар имовине ће бити припремљени у складу са законом (нацрт пописа је већ припремљен и дат као Анекс 2). Неформални корисници, уколико их буде, ће бити идентификовани током расправа о експропријацији и њихови губици ће бити надокнађени (уколико не покупе усеве, а њима ће се пружити помоћ у случају угрожености. Социо економски профил популације у погођеним областима је дат у овом АПР-у.

¹⁵ Катастар непокретности још увек није у потпуности оформљен; усаглашавање података из катастра и земљишних књига и њихово пребацивање у јединствени Катастар непокретности напредује.

Тема	Општи захтеви из ЕИБ-овог стандарда бр. 6	Одредбе закона РС	Разлика / Коментар	Предложене мере
Датум пресека	<p>Датуми пресека служе да се утврде права на компензацију особа које су погођене пројектом. То су датуми када се имовина и инфраструктура погођених особа на одређеној локацији евидентира на терену током пописне анкете. Имовина као што је земљиште, објекти и остало, која је створена или узурпирана или стечена од стране појединаца или група након датума пресека, неће бити компензована.</p> <p>Одређивање датума пресека захтева симултано транспарентно и јавно као и приступачно објављивање пројектних активности које следе, на пројектним локацијама, и импликације тих активности на животе људи.</p>	<p>Закон о експропријацији не дефинише ко има право на компензацију, али прати основне правне постулате о томе како се откупљују непокретности и стиче власништво, по сили закона. То у ствари значи да Закон о експропријацији препознаје права особа које имају формална законска права над земљиштем и објектима, у складу са регистрацијом у Катастру и/или земљишним књигама. Осим тога, они чија права могу бити призната националним законодавством (фактичко власништво) могу да добију компензацију уколико докажу свој статус одговарајућим документима (купопродајним уговорима, оставинским документима итд.). Сва питања везана за власништво над имовином морају бити решени пре доношења решења о експропријацији (члан 28); у случају спора, заинтересоване стране се обраћају суду који одлучује ко ће добити компензацију.</p> <p>Закон дефинише датум пресека за процену непокретности и то је датум када власник (поштом) прими обавештење да је поднет предлог за експропријацију, што значи да све инвестиције направљене након овог датума (осим оних које су неопходне за редовну употребу) неће бити узете у обзир за компензацију током поступка процене непокретности (члан 56).</p>	<p>Не постоји јавно објављен датум пресека који се дефинише на основу пописа, међутим, права на компензацију и у погледу погођених особа и захваћене имовине, су јасно дефинисана по закону и заснива се на састанцима са власницима и теренском раду.</p>	<p>Сви појединци/ домаћинства која поседују или користе земљиште погођено пројектом, у време теренских посета геометара (датум пресека), имају право на надокнаду и/или помоћ као што је представљено у АПР-у.</p>
Критеријуми за утврђивање права	<p>Особа са формалним правима власништва над земљиштем, правом коришћења земљишта, обичајним или традиционалним правима на земљишту, као и они који заузимају/користе земљиште, али немају формално право власништва из објективних разлога, имају право на накнаду за земљиште.</p> <p>Особама које користе земљиште, али немају формално или неформално право на њега, као што су бесправни корисници, биће пружена помоћ при пресељењу уместо накнаде за земљиште које користе, и друга помоћ, по потреби, за постизање циљева пресељења постављених у овом стандарду, ако заузимају пројектно подручје пре датума пресека. Такве погођене особе неће добити надокнаду за земљиште, већ за побољшања земљишта или објеката које су они начинили, као што су куће и/или мала предузећа, и могу имати</p>	<p>Закон о експропријацији не дефинише експлицитно категорије расељених лица, али признаје лица која имају формално законска права на земљишту и објектима, уписаним у катастру и/или земљишним књигама и оне чија се права и потраживања могу признати националним законима, тј. који могу бити утврђена на основу купопродајних уговора, оставинских докумената итд.</p> <p>У РС, права формалних закупаца на накнаду за превремени раскид закупа регулисана су уговорима о закупу.</p>	<p>У погођеном подручју постоји неформална употреба земљишта, у смислу да људи користе земљиште без формалног, писменог уговора, већ на основу усменог договора са власником. Такви корисници имају право да учествују у расправама о експропријацији (као заинтересована трећа лица) и могу тражити надокнаду за своје губитке (ако не уберу своје усеве пре него што се ступи у посед земљишта).</p> <p>Једина категорија корисника земљишта, који нису обухваћени националним законима, били би појединци који користе земљиште без знања/одобрења власника</p>	<p>Неформално коришћење земљишта ће бити идентификовано кроз теренске активности геометара и уколико се наиђе на тако коришћење земљишта, биће третирано у складу са АПР-ом.</p>

Тема	Општи захтеви из ЕИБ-овог стандарда бр. 6	Одредбе закона РС	Разлика / Коментар	Предложене мере
	<p>право на другу помоћ при пресељењу и рехабилитацији. Помоћ при пресељењу може се састојати од земљишта, готовине, послова или других облика помоћи који су дефинисани у консултацијама са погођеним људима и прихватљиви за промотера.</p> <p>Особе које узурпирају пројектно подручје након датума пресека немају право на надокнаду или било који други облик помоћи за пресељење.</p>		земљишта. Вероватноћа да се то догоди је мала, али могућа.	
Надокнада и поновно успостављање извора прихода	<p>Надокнаду треба обезбедити за сваки губитак личне, непокретне или друге имовине и добара, укључујући права или интересе везане за имовину, на пример, земљишне парцеле и резиденцијални објекти, њихов садржај, инфраструктуру, хипотеку или друге казне везане за дуговања.</p> <p>Од промотера се тражи да на самом почетку понуди погођеним лицима информисани избор између надокнаде у натура или новчане надокнаде.</p> <p>Новчана надокнада ће узети у обзир пуну цену замене засновану на тржишној вредности, продуктивном потенцијалу или еквивалентном квалитету становања, укључујући све административне трошкове, надокнаде за регистровање власништва или друге трошкове правне трансакције.</p> <p>Вредност било каквог побољшања земљишта, пословних губитака, опреме, инвентара, стоке, дрвећа, усева и изгубљених плата или прихода такође мора бити надокнађена, заједно са економски процењивом штетом, укључујући: имовину или интересе везане за имовину, робу, средства, права употребе или права на приступ природним ресурсима, губитак живота или дела тела; физичка или ментална повреда; изгубљене могућности, укључујући запошљавање, образовање и социјалне бенефиције: материјална штета и губитак зараде, укључујући губитак</p>	<p>По Закону о експропријацији, надокнада за губитак имовине и средстава се утврђује у складу са преовлађујућом тржишном вредношћу погођене непокретности / имовине (члан 2 и 54).</p> <p>Компензација се такође обезбеђује за успостављање службености (за умањену тржишну вредност непокретности), закуп и привремено заузимање земљишта, у складу са тржишним ценама (члан 64 до 66).</p> <p>Трошкове везане за процедуру експропријације (укључујући трансакционе трошкове) сноси корисник експропријације (члан 32).</p> <p>Компензација за експроприсану непокретност (земљиште и објекте) треба да буде обезбеђена у виду заменске непокретности (у истој општини, граду, са сличним карактеристикама). Уколико погођена особа одбије понуђену непокретност, или корисник експропријације не може да обезбеди одговарајућу непокретност, компензација се исплаћује у новцу (чланови 12, 53, 54).</p> <p>Закон о експропријацији РС изричито каже да неформални објекти (изграђени без грађевинске дозволе) имају право на компензацију у висини уложених средстава (грађевинска вредност), уколико су у тренутку изградње постојале могућности за легализацију таквих објеката. Власници таквих објеката који су саграђени пошто је захтев за експропријацију поднет, немају право на компензацију. Власници морају да поруше такве објекте и имају право да задрже грађевински материјал (члан 53).</p> <p>Према Закону о експропријацији, за власнике који бораве или послују у објекту који се експроприше, корисник експропријације мора обезбедити одговарајући</p>	<p>Надокнада која се обезбеђује за погођено земљиште је изнад заменске вредности, као што је показано у процени процеса експропријације која је спроведена у новембру 2021. године и довољна је да покрије све додатне губитке које власник или његово/њено домаћинство може имати у вези са откупом земљишта.</p> <p>Могући недостаци, релевантни за овај пројекат, су:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Накнада за објекте изграђене неформално, који се не могу легализовати (тј. не испуњавају критеријуме за легализацију) није предвиђено законом. • Трошкови амортизације имовине се узимају у обзир приликом процене захваћених објеката. У пракси, амортизација не утиче на износ накнаде и процењена вредност погођених објеката је често изнад цене изградње новог објекта исте величине и квалитета. 	<p>АПР прецизира да сви неформални објекти морају бити надокнађени у пуној заменској вредности.</p> <p>Мора да се спроведе процена понуђене надокнаде за погођене стамбене објекте и помоћне зграде како би се утврдило да ли испуњава критеријуме пуне заменске вредности и резултати морају бити представљени ЕИБ-у.</p> <p>Током праћења биће одржани састанци са погођеним власницима како би се утврдило да ли су били у могућности да изграде/купе нове куће од надокнаде коју су примили и ниво задовољства својим новим пребивалиштем.</p>

Тема	Општи захтеви из ЕИБ-овог стандарда бр. 6	Одредбе закона РС	Разлика / Коментар	Предложене мере
	<p>потенцијала за зараду; морална штета; трошкови потребни за правну или стручну помоћ, лекове и медицинске услуге и психолошке и социјалне услуге; и трошкови спасавања и транспорта.</p> <p>Да би се погођеним лицима омогућило продуктивно коришћење новчане надокнаде, она треба да буде исплаћена у целости и благовремено.</p> <p>Надокнада за куће и друге објекте треба да буде еквивалентна цени замене плус трошкови пресељења. Амортизација имовине или вредност спасеног материјала се не одбија од вредности замене.</p> <p>Ситуација свих особа погођених пројектом које су биле подвргнуте лошим животним условима пре пројекта треба да се побољша након расељавања.</p> <p>Промотер мора осигурати да се мере надокнаде и поновно успостављање извора прихода спроводе без дискриминације на основу пола, расе, националне или етничке припадности, вере, инвалидитета или других забрањених основа. Што се тиче пола, промотер мора да обезбеди једнак третман жена током процеса надокнаде и поновног успостављања извора прихода.</p>	<p>заменски објекат пре рушења (члан 12). Компензација се даје за изгубљену корист која би могла настати коришћењем имовине (тј. изгубљени нето приход) током транзиционог периода, тј. од дана када су власници изгубили приступ експроприсаној имовини до дана када су примили заменску имовину или крајњег рока за исплату компензације у новцу (члан 62).</p> <p>По Закону о експропријацији, надокнада се обезбеђује за сву имовину обухваћену пројектом, тј. неубране усеве, засаде, дрвеће, воћке, винограде, итд. а методологија за процену ове имовине је дата од члана 57 до члана 63.</p> <p>Закон о експропријацији дозвољава власнику коме се откупљује само део имовине или земљишта, да захтева експропријацију преосталог дела, уколико би експропријација тог једног дела негативно утицала на његову економску ситуацију или уколико би након експропријације дела власникове имовине она постала неупотребљива или би је било тешко користити (члан 11). По Закону о посебном поступку експропријације, овакав захтев се решава као део посебног поступка.</p> <p>По Закону о посебном поступку експропријације, корисник експропријације стиче право уласка у посед експроприсане имовине када решење о експропријацији постане коначно, или након постизања споразума о накнади. Исплата надокнаде, у случају постизања споразума, мора да буде извршена у року од 30 дана од дана доношења решења о експропријацији (члан 3, параграф 17).</p> <p>Права власништва се на експроприсаној непокретности и заменској непокретности формално преносе на основу правноснажности решења о експропријацији и доказа да је надокнада пружена/исплаћена (члан 73).</p> <p>Све особе (мушкарци и жене) имају једнака права у РС као што наводи члан 10 Устава РС (Сл. Гласник РС 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 31/02, 31/03, 98/03 и 115/05) укључујући и право да имају формална законска права на некретнинама. Према Породичном закону РС (Сл. Гласник РС 54/02, 41/08, 63/14), уколико су формална, законска права на некретнинама / имовини стечена током брака, закон претпоставља да су једнако подељена међу супружницима, осим уколико не постоји формални договор супружника који је регистрован у суду (члан 270).</p>		

Тема	Општи захтеви из ЕИБ-овог стандарда бр. 6	Одредбе закона РС	Разлика / Коментар	Предложене мере
Помоћ при пресељењу	<p>Без обзира на околности и без дискриминације, промотер ће обезбедити да погођене особе или групе идентификоване на попису, посебно оне које нису у могућности да се сами издржавају, имају, током и након пресељења, безбедан и сигуран приступ: (а) основној храни, води за пиће и санитарним условима; (б) основном склоништу и смештају; (ц) одговарајућој одећи; (д) адекватним медицинским услугама; (е) изворима средстава за живот и егзистенције; (ф) сточној храни и приступ ресурсима заједничке имовине од којих су раније зависиле; и (г) образовању за децу и установе за бригу о деци</p>	<p>Закон о експропријацији предвиђа да надокнада може да буде виша од процене тржишне вредности имовине, уколико специфичне околности појединца или породице обухваћене експропријацијом то налажу како би се обезбедило да његови/њени извори прихода буду заштићени, нарочито уколико експропријација обухвата пољопривредно земљиште или пословни простор у коме власник обавља легалну пословну активност или захтева физичко пресељење домаћинства (члан 55).</p> <p>Закон прати основни правни принцип о томе како се приходи могу стицати по сили закона и самим тим препознаје само формалне изворе прихода.</p> <p>Решења за обезбеђивање помоћи за поновно успостављање извора прихода за све особе обухваћене пројектом, нарочито угрожене појединце и/или групе, као што су помоћ у запошљавању и обуке, могу да се организују у сарадњи са Заводом за запошљавање Републике Српске и Заводом за образовање одраслих.</p>	<p>Помоћ, како се то захтева по стандардима ЕИБ-а, није предвиђена Законом о експропријацији, али се може обезбедити према другим законима РС, нпр. закон о социјалној заштити.</p>	<p>Потреба за пружањем помоћи при пресељењу биће идентификована током расправа о експропријацији и, ако је потребно, биће пружена у сарадњи са релевантним пружаоцима услуга.</p>
Консултације	<p>Свим релевантним заинтересованим странама мора се дати прилика за информисано учешће у планирању пресељења са циљем да ублажавање штетних утицаја пројекта буде одговарајуће и да потенцијалне користи од пресељења буду одрживе.</p> <p>Консултације ће се наставити у складу са Стандардом 10 о укључивању заинтересованих страна и током имплементације и праћења процеса пресељења.</p> <p>Могућности за дијалог и консултације морају се ефикасно проширити на читав спектар погођених особа, обраћајући посебну пажњу на пуно учешће у процесу консултација жена, рањивих и маргинализованих група, у складу са Стандардом 7, и, по потреби, усвајањем додатних / комплементарних посебних мера или процедура.</p>	<p>Активности јавног објављивања и консултација организују се у вези са изградом и доношењем националних и локалних просторних планова и урбанистичких планова, дефинисаних Законом о уређењу простора и грађењу (Сл. гласник РС, бр. 40/13). Национално законодавство такође захтева да се обезбеди учешће јавности у вези са изградом процене утицаја на животну средину, што је регулисано Законом о заштити животне средине (Сл. гласник РС 71/12, 79/15). Током ових поступака погођена лица имају прилику да се упознају са проглашавањем јавног интереса и експропријацијом која следи.</p> <p>Према Закону о експропријацији, пре доношења решења о експропријацији, орган управе надлежан за експропријацију мора да обавести погођено лице које има формална законским права или права или потраживања призната националним законима, да је захтев за експропријацију поднет (члан 26) и мора да га позове на састанак ради изношења свих чињеница које могу бити од значаја за експропријацију (члан 28).</p>	<p>Пројектни састанци су одржани у три општине у оквиру процеса припреме пројекта, током новембра 2021. године. АПР је узео у обзир ставове учесника састанка.</p>	<p>АПР ће бити доступан за коментарисање (на локалном језику, ћирилично и латиничном писму), на Интернет презентацији ЈП АРС, као и у штампаној форми, у општини Вукосавље, и у месним заједницама у којима бораве погођени власници.</p>
Жалбени механизам	<p>Промотер ће успоставити и одржавати жалбени механизам који је независан, бесплатан и у складу са захтевима наведеним у Стандарду 10, који ће</p>	<p>Закон о експропријацији предвиђа права особа обухваћених експропријацијом да поднесу административну жалбу против решења о експропријацији Републичкој управи за геодетске и</p>	<p>Не постоји захтев у националном законодавству да се установи независан жалбени механизам како то</p>	<p>Овај АПР описује успостављен жалбени механизам.</p>

Тема	Општи захтеви из ЕИБ-овог стандарда бр. 6	Одредбе закона РС	Разлика / Коментар	Предложене мере
	<p>омогућити брзо решавање специфичних проблема погођених особа и заједница домаћина, и других укључених ентитета, у вези са надокнадом и пресељењем. Механизам треба да буде лако доступан, културно прикладан, широко промовисан и добро интегрисан у систем управљања пројектом промотера. То би требало да омогући промотеру да прими, региструје и реши специфичне жалбе које се односе на компензацију и пресељење, и да користи регистар жалби за праћење случајева и побољшање процеса пресељења.</p>	<p>имовинско-правне послове Републике Српске (члан 31), након чега решење постаје коначно. Уколико нису задовољни, погођене особе такође могу поднети судску жалбу против решења о експропријацији надлежном суду, након чега решење постаје правноснажно.</p> <p>Уколико споразум о компензацији не може да буде постигнут у року од два месеца након што решење о експропријацији постане правноснажно, предмет се прослеђује локалном суду да утврди износ компензације (члан 70).</p>	<p>се то захтева стандардима ЕИБ-а.</p>	
Принудна исељења	<p>У ретким случајевима када је промотер приморан да настави са принудним исељењем, образложење које оправдава ову акцију треба унапред да се достави ЕИБ.</p> <p>ЕИБ захтева да свако такво исељење:</p> <p>(а) буде дозвољено законом;</p> <p>(б) буде спроведено се у складу са међународним стандардима људских права, укључујући процедуралне заштите од принудних исељења наведених у Општем коментару 7 Комитета УН за економска, социјална и културна права;</p> <p>(ц) буде предузето искључиво у сврху промовисања општег благостања;</p> <p>(д) буде разумно и пропорционално у погледу унапређења општег благостања; и,</p> <p>(е) буде спроведено уз обезбеђивање потпуне, правичне и благовремене надокнаде, рехабилитације и без повреде права, укључујући право на адекватан животни стандард.</p>	<p>Закон о експропријацији подстиче постизање споразума. Корисник експропријације мора да позове погођене особе (са формалним законским правима, и када не постоји разлика између правног и фактичког власништва) путем јавног позива како би покушао да постигне споразум пре започињања експропријације. Доказ да је корисник експропријације покушао да постигне споразум са субјектом експропријације мора бити поднет са захтевом за експропријацију (члан 25). Корисник експропријације и погођена особа могу постићи споразум о компензацији до тренутка када решење о експропријацији постане коначно (члан 27) и тиме се процес експропријације прекида. Договорени износ ће бити плаћен и извршиће се пренос власништва.</p> <p>Последња могућност за постизање споразума (у процесу експропријације) је у року од два месеца после правноснажности решења о експропријацији. Током тог периода органи управе су у обавези да организују састанак у циљу постизања споразума о компензацији и да подстичу склапање таквог споразума; уколико се споразум не постигне, предмет се прослеђује надлежном суду да донесе одлуку о надокнади (чланови 68 до 70).</p> <p>Закон о експропријацији дозвољава хитан улаз у посед земљишта / имовине, као што је описано у одељку Надокнада и поновно успостављање извора прихода, када може доћи до принудног исељења.</p> <p>Исељења лица са формалним законским правима спроводе се у складу са Законом о општем управном поступку (Сл. гласник РС 13/02, 87/07, 50/10) од стране општинских органа уз претходну најаву и доступност</p>	<p>Нема разлика у поступку.</p>	<p>АПР садржи захтев да ЈП АРС обавести ЕИБ у случају планираних принудних исељења, пре њиховог спровођења, са образложењем зашто су она потребна. Принудна исељења неће бити спроведена пре прегледа и прихватања од стране ЕИБ-а.</p>

Тема	Општи захтеви из ЕИБ-овог стандарда бр. 6	Одредбе закона РС	Разлика / Коментар	Предложене мере
		управних и судских лекова. Присуство полиције се користи на захтев општинских власти.		
Угрожене групе	Промотер ће предузети неопходне мере да на одговарајући начин управља ризицима и негативним утицајима активности ЕИБ-а на угрожене појединце и групе, укључујући жене и девојчице и мањине. На тај начин, промотер ће настојати да избегне, умањи или на други начин ублажи или поправи изложеност угроженог становништва ризицима и негативним утицајима везаним за пројекат.	<p>Закон о експропријацији препознаје да неки појединци (са формалним законским правима или правима / потраживањима која могу бити призната домаћим законодавством) на чије се изворе прихода (само формалне) негативно утиче експропријацијом (тј. који се економски расељавају), могу бити угроженији од осталих (члан 55).</p> <p>Угрожене особе (укључујући бескућнике) имају право на социјалну помоћ, која укључује и право на смештај у склоништима и приступ другим услугама које се пружају по Закону о социјалној заштити РС (Сл. гласник РС 37/12) као и групом других закона за унапређење стандарда живота (приступ здравству, образовању, личним документима, итд.)</p> <p>Фонд становања РС даје кредите за изградњу или куповину кућа/станова под повољним условима, особама које припадају угроженим групама.</p> <p>Помоћ лицима која имају статус избеглица, повратника или расељених лица обезбеђује се у складу са Законом о избеглицама, повратницима и расељеним лицима у Републици Српској (Сл. гласник РС 42/05, 52/12). Овим законом је прописано да лица са овим статусом имају једнака права као и сви остали грађани РС. Они такође имају право на повраћај целокупне имовине коју су имали пре 30. априла 1991. године и право на помоћ за поправку својих домова, приступ кредитима за обезбеђивање средстава за живот, новчану помоћ, здравствену заштиту, образовање и социјалну заштиту, ако су незапослени. За спровођење закона задужен је Републички секретаријат за расељена лица и миграције (са својим испоставама), а активности се финансирају из буџета РС, као и из донаторских средстава и кредита.</p>	<p>Не постоји захтев да се идентификују угрожене категорије и одговарајуће мере ублажавања утицаја, током процеса експропријације. Међутим, потребе таквих појединаца / домаћинстава могу се задовољити путем социјалне заштите и других услуга.</p> <p>Као што је утврђено у оквиру процеса припреме пројекта, током новембра 2021. Године, у пракси се погођеним особама пружа помоћ на различите начине.</p>	АПР садржи обавезу да се идентификују угрожени појединци и да им се пружи помоћ.
Праћење и извештавање	Промотер је одговоран за адекватно праћење и евалуацију спровођења плана расељавања и предузеће корективне мере уколико је то неопходно током имплементације да би се постигли циљеви. Обавезе промотера су да ЕИБ обавештава о напретку имплементације.		Не постоји законска обавеза у РС.	АПР садржи обавезу да се спроводи праћење и извештавање ЕИБ-а.

Анекс 2 Списак регистрованих власника парцела предвиђаних за откуп у Вукосављу

(НИЈЕ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ)

Подаци су доступни на захтев упућен ЈП АРС-у преко контакта АПР менаџера који су представљени у одељку 9 или преко Републичке управе за геодетске и имовинске послове, испоставе у Модричи и Вукосављу.

Анекс 3 Регистра жалби

Бр.	Датум када је притужба примљена	Име особе која је поднела притужбу	Детаљи за контакт особе која је поднела притужбу	Кратак опис проблема / притужбе	Компанија надлежна за обраду притужбе (ЈП АРС / Извођач)	Име и функција особе задужене за обраду притужбе	Број телефона / е-пошта особе надлежне за обраду притужбе	Планиране активности како ће се обрадила притужба	Предузете активности како ће се обрадила притужба	Резултат активности предузетих како ће се обрадила притужба	Датум затварања притужбе
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											
16											
17											
18											
19											
20											

Анекс 4 Пописни регистар

Бр .	Општина	Број предмета	Број парцеле(а) у катастру	Приватно / јавно земљиште (општинско, државно)	Име власника	Телефонски контакт власника - бар један валидни број телефона власника!	Да ли је привремени заступник одређен (уколико није могуће наћи власника)	Да ли земљиште користи неко други осим власника (корисник)?	Уколико да, име и бар један валидни број телефона корисника!	Укратко, како корисник користи земљиште (формално, неформално и за шта се користи земљиште)	Укупна површина парцеле која се прибавља (у m2)	Поднешен захтев за откупом преосталог дела парцеле	Одобрен захтев за откупом преосталог дела парцеле (ДА/НЕ)	Врста земљишта (пољо-привредно, шумско, грађевинско, комерцијално, друго)
1														
2														
3														
4														
5														

Стамбени објект Формалан (са дозволом) Неформалан (без дозволе)	Пратећи објекти (укратко побројати: гаража, штала, склониште за животиње, итд.)	Древеће, усеви, биљке (или некоришћено земљиште)	Статус прибављања земљишта (1. експропријација у току, 2. жалба на решење о експропријацији, 3. постигнут споразум о накнади, 4. захтев за накнаду на суду, 5. накнада исплаћена)	Уколико је накнада за земљиште и сву имовину на њему исплаћена (5 у претходној колони) навести укупан износ компензације у КМ / у природи (заменско земљиште, објекти, итд.)	Датум исплате // обезбеђивања надокнаде	Накнада исплаћена на основу споразума / одлуке суда	Поднета жалба / и заведена у жалбеном регистру под бројем ХХХ)	Угроженост (уколико да, укратко описати врсту угрожености)	Списак помоћи која је пружена (додатак за селидбу, додатна компензација и за шта, помоћ у природи и која врста помоћи)	Да ли се домаћинство преселило на нову локацију? Упутити на детаљни извештај о праћењу (бр. Извештаја са терена)

